

НАЗИВ ПРОЈЕКТА: УПОЗНАЈТЕ НАШЕ КОМШИЈЕ 2

БРОЈ ПРОЈЕКТА: 2022-1-БГ01-КА220-УОУ 000087236

Водич за омладинске раднике:

**Коришћење неформалних вежби за интеркултурално
разумевање и прихватање различитости**

ПРОГРАМ ЕРАЗМУС+

КЉУЧНА АКЦИЈА: КА220-УОУ – ПАРТНЕРСТВА ЗА САРАДЊУ У МЛАДИМА

www.meet-our-neighbours.eu

Овај документ је припремљен у оквиру пројекта „Упознајте наше комшије 2 “ који финансира Европска комисија у оквиру програма Еразмус+ (КА220 – YOU – Партнерство за сарадњу у области младих).

Мишљења изражена у овој публикацији су искључиво мишљења аутора, а Комисија се одриче сваке одговорности за коришћење датих информација.

Година издања: 2024

Партнери на пројекту:

- Центар за образовне иницијативе (CEI) – Бугарска
- Асоцијација “Tinerii 3D” - Румунија
- EGECED (Институт за образовне и омладинске студије) – Турска
- ЕПУС-Лесковац – Србија
- INNOVA Lab Bitola – Северна Македонија
- Омладински центар Epira (IC Epirus) – Грчка

Садржај

1. Увод	4
2. Процена потреба учесника	17
3. Осмишљавање ефикасних неформалних вежби	25
4. Планирање и вођење сесија	32
5. Процена и мерење утицаја	41
6. Етичка разматрања	57
7. Извори и референце	64
8. Закључак	65
Прилози	66

1. Увод

Водич за омладинске раднике креиран је на основу синтетизованог извештаја ЮО1 из пројекта „Упознај наше комшије 2“, који даје праву представу о томе одакле могу доћи проблеми и сукоби између балканских земаља учесница и на тај начин пронаћи право решење за њихово превазилажење.

Први део истражује основне елементе културне компетенције, наглашавајући суштинске улоге толеранције и разумевања у стварању хармоничног друштва. Решавање стереотипа и предрасуда постаје најважније у уклањању баријера и неговању истинских веза међу појединцима из различитих средина.

Одељак 2 помера фокус на практичне аспекте рада са младима, почевши од детаљног истраживања процене потреба учесника. Кроз методе као што су процена потреба и одабир и прилагођавање вежби, омладински радници стичу увиде који су кључни за прилагођавање интервенција које су у складу са јединственим искуством и захтевима њихових учесника.

Неформалне вежбе заузимају централно место у **одељку 3**, где истражујемо њихов дизајн и имплементацију као моћних алата за изградњу мостова између заједница, промовисање инклузивности и неговање добросуседских односа.

Како настављамо у **4. одељку**, водич оспособљава омладинске раднике вештинама неопходним за планирање и омогућавање утицајних сесија. Постављање јасних циљева, осмишљавање свеобухватних планова сесија, коришћење ефикасних техника фасилитације и суочавање са изазовима су све кључне компоненте креирања смислених и ангажованих интервенција.

Критични аспект процене и мерења утицаја је покривен у **Одељку 5**, наглашавајући важност евалуације исхода учења, подстицања саморефлексије и прикупљања повратних информација учесника. Истражује се дугорочна процена утицаја, осигуравајући да напори које улажу омладински радници доприносе одрживим позитивним променама.

Коначно, **Одељак 6** води омладинске раднике кроз етичка разматрања својствена њиховим улогама. Културна осетљивост има предност, као и обраћање контроверзним темама са тактом и емпатијом. Ова разматрања осигуравају да интервенције не само да имају позитиван утицај, већ и да се придржавају највиших етичких стандарда.

Кретањем кроз садржај овог водича, омладински радници не само да ће побољшати своје професионалне способности већ ће и постати носиоци позитивних промена у различитим и динамичним заједницама којима служе.

1.1. Позадина пројекта и партнери

Балканско полуострво је подручје које карактерише посебна динамика међусуседских односа. Различите етничке и верске групе често коегзистирају на релативно малом простору. Они деле заједничке традиције, историју, кухињу, фолклор, па чак и свакодневне проблеме домаће природе. Нажалост, ова иста популација је у више наврата постала предмет политика које подстичу екстремну мржњу и толеришу насиље и нејединство, које су служиле различитим политичким интересима.

Земље на Балкану имају дугу историју фрагментације и њене нације су често обележене предрасудама и стереотипима који се такође могу дефинисати као генерализације о припадницима одређене друштвене групе као резултат природне когнитивне редукције. Такво етикетирање је уобичајено јер док другима (а самим тим и себи) приписујемо различите особине личности, и други чине исто за нас. Групни идентитет је увек дефинисан односом према другим групама или групним идентитетима; група која угрожава нас, наше интересе или чак наш опстанак. Остали – често мањине у друштву – су „другачији, неприлагођени, привилеговани“ и, уопштено говорећи, перципирани су као уљези (ако не чак и освајачи) у односу на већинско становништво. У кризним временима, они – својим јединим постојањем – могу чак бити приказани као претња.

Стога је један од задатака овог пројекта, најпре, да покуша да открије разлоге за појаву стереотипа на Балкану, њихове карактеристике, када су настали, да ли постоје данас. Да је важно разумети околности које су довеле до развоја стереотипа како би се спречили могући будући сукоби и погоршање односа између различитих етничких група на Балкану. То се може постићи само активним укључивањем младих у овај процес јер је то генерација која ће одредити какав ће бити живот сутра. То ће се постићи развојем сета инструмената који ће повећати њихово знање о теми пројекта, њихов грађански активизам, њихову толеранцију, подизање њихове свести о аспектима конфликта, превазилажење стереотипа и унапређење међусобног разумевања.

Пројекат се фокусира на младе људе рођене и одрасле у претходном периоду између две епохе – проласка подела, диференцијације и клевете суседа и доласка – заједничких европских вредности толеранције, поштовања, слободе и поштовања човека. Дакле, у овом кључу са историјске и културне тачке гледишта, када се балканске земље налазе „ближе“ од било које политичке, стратешке, економске и друге природе, веома је важно придружити се трајним темељима будућег мира и новог контекста на Балкану.

Пројектни партнери

1. **Центар за образовне иницијативе (СЕИ)** је невладино, непрофитно удружење које има за циљ да унапреди иновативне образовне иницијативе и олакша образовне реформе у бугарском образовном систему. Основни циљеви организације су подстицање сарадње у области образовања на локалном, регионалном и европском нивоу, примена нових наставних метода, углавном заснованих на ИКТ, и унапређење

сарадње између јавних институција, образовних и научних организација. и НВО на свим нивоима путем професионалних мрежа и платформи. Стручност СЕИ обухвата следеће области: Обука наставника; Е-леарнинг образовање; Промовисање иновативних пракси; Информативне кампање; Организација конференција, семинара и радионица; Организација јавних расправа и дебата; Истраживање и теренски рад. Центар за образовне иницијативе је 2010. године основао Тренинг центар, чији је основни циљ обучавање наставника, директора школа, универзитетских професора и стручњака у образовању за вештине е-учења и дигиталне компетенције. Центар за обуку пружа низ методолошких курсева за наставу засновану на ИКТ, праксе процене засноване на ИКТ, итд. засноване на отвореним образовним ресурсима као што је MOODLE. До сада је обучено преко 4000 наставника средњих школа из више од 150 школа широм земље. Више од 40 универзитетских професора дипломирало је посебне програме развијене за Факултет славистике и Историјски факултет Софијског универзитета „Св. Климент Охридски”.

2. **Асоциатиа “Tinerii 3D”** је невладина организација из Крајове, Румунија, која постоји као неформална група од 2007. године, регистрована као НВО у јануару 2013. То је група младих људи која се бори за поштовање права младих у заједници, за социјалну интеграцију и подршку младима који припадају угроженим друштвеним групама, као и за развој здравог начина живота у 3 правца: образовање духа, култура за душу и спорт за тело. Међу нашим циљевима можете пронаћи промоцију волонтерског рада, општег стваралаштва, родне равноправности и нерасистичких предрасуда, истраживања националне културе и културе других земаља, организовања спортских такмичења и на крају, али не мање важно, промоције принципа Европске уније и европског држављанства
3. **EGECED (Институт за образовне и омладинске студије)** је непрофитно удружење које су основали професионалци из области образовања (наставници, тренери, академици, менаџери и надзорници). Чланови EGECED-а су део мреже школа које обухватају опште, стручно и специјално образовање. То је мрежа школа. EGECED има широк домет локалних школа за специјално образовање на основном и средњем нивоу, као и сарадња са универзитетима. Циљеви EGECED-а су да окупи професионалце који раде у области образовања да допринесу побољшању квалитета образовања и да уведу савремене апликације у образовни систем и младе, да допринесу развоју одрживе размене између образовних стручњака у Турској и Европи, да подржи интеркултуралну димензију за просветне раднике и младе. EGECED има 60 чланова и 300 волонтера (наставника, директора школа, инспектора, ученика средњих школа и факултета).
4. **ЕПус-Лесковац** је нестраначка, непрофитна и невладина организација која делује у друштвеној сфери Србије од 24.07.2001. Чланове организације окупља заједничка визија заснована на индивидуалности, личној слободи, проактивности, иновативности и реципроцитету, као темељним вредностима на којима формирају друштво у коме су животни изгледи било кога што је могуће већи. Кључни изазови на које чланови Удружења дају одговор су: 1. Ослободити потенцијал појединца у условима системске транзиције. 2. Изградити глобално конкурентно локално окружење. 3. Изградити локалне капацитете који обезбеђују предности приступних

преговора и чланства земље у ЕУ. Мисија удружења је да пружи најбољу подршку друштвеним актерима у ослобађању, промоцији и остваривању развојног потенцијала појединца на локалном нивоу. Организација је усмерена ка задовољавању потребе за слободом, компетенцијом, везом и забавом. Организација ствара вредност за своје кориснике развијањем и реализацијом скупа: а) примарних активности – дизајн услуга, управљање знањем, управљање испоруком, евалуација и дисеминација и груписање; и б) помоћне делатности – инфраструктура, људски ресурси, информисање и пројектовање.

5. **INNOVA LAB** је невладина, непрофитна омладинска организација, активно укључена у развој и имплементацију пројеката у локалној, националној и међународној сфери неформалног образовања који директно има за циљ лични и професионални развој младих. Имамо широк спектар волонтера, који су углавном студенти Универзитета Св. Климент Охридски, Битољ, РН Македонија (Економски факултет, Правни факултет, Факултет биотехничких наука и Факултет информационалних и комуникационих технологија), узраста од 18 до 30 година, али радимо и са средњошколцима, и са представницима различитих етничких заједница. Мисија Центра је повећање могућности запошљавања младих, стварање иновативних образовних и развојних иницијатива и подстицање креативног деловања. Помаже у развијању знања организовањем радионица и обука за стицање стручних вештина и постизање личног развоја, али такође укључује младе људе са мањим могућностима, нпр. омладину са села, младе Роме, социјално угрожене младе људе да учествују у разменама младих, и иницирају и воде младе иницијативе.

INNOVA LAB промовише развој омладинског предузетништва и мотивише младе људе посебно из руралних средина да покрену сопствени бизнис или упознају своје могућности.

INNOVA LAB такође ради на заштити и развоју људских права. Подстичемо укључивање младих у дискусију и решавање различитих проблема у нашој заједници и сарађујемо са другим сличним удружењима у нашој земљи и шире.

INNOVA LAB промовише међународне пројекте мобилности, како би млади људи студирали и радили у иностранству, са циљем унапређења професионалних и језичких вештина и промовисања веће интеграције у глобално тржиште рада.

6. **Омладински центар Епира (IC Epirus)** је непрофитна организација која се налази у Јањини, у срцу региона Епир, Грчка. У њему се налазе одељења за неформално образовање младих и интеграцију тражилаца азила. Организација је међународно сертификована за услуге подршке за побољшање живота грађана и побољшање општих услова живота од стране Међународне организације за стандардизацију и добила је сертификат као пружалац услуга примарне социјалне заштите непрофитног карактера од Министарства Радна и социјална питања.

Центар за младе у Каплани 10, Јањина, отворен је за јавност током сваке студијске године. Центар је отворен простор за све младе одрасле који траже неформално образовање, локалне и међународне могућности. IC Epirus нуди активности везане за волонтеризам, неформално образовање, социјалну инклузију и културну свест. Наш интернационални тим комбинован од волонтера и омладинских радника

реализује различите курсеве и радионице, информативне и културне догађаје за младе и младе; сви су добродошли да се придруже нашем тиму и поделе своје идеје!

IC Epirus такође организује и учествује у међународним образовним пројектима као што су размене младих, курсеви обуке, семинари, као и волонтерски, истраживачки и пројекти изградње капацитета у оквиру програма Erasmus+ и European Solidarity Corps.

1.2. Сврха водича (методологија)

Сврха водича је да оснажи омладинске раднике који раде са младима од 15 до 29 година из различитих друштвених средина у подстицању интеркултуралног разумевања и прихватања различитости. Служи као свеобухватан ресурс, нудећи практичне стратегије, обуку о културним компетенцијама и иновативне приступе за решавање јединствених изазова и могућности у оквиру ове демографске популације. Водич има за циљ да опреми омладинске раднике са знањем, вештинама и алатима потребним за борбу против стереотипа и предрасуда, стварање инклузивних простора и допринос дугорочном развоју одрживих, интеркултурално свесних заједница.

Сврха Водича у дугорочном утицају:

Водич, када се ефикасно користи, служи као катализатор за дугорочни утицај на циљну публику. Оспособљавајући омладинске раднике знањем, вештинама и ресурсима потребним за навигацију кроз сложеност интеркултуралног омладинског рада, водич доприноси одрживој позитивној промени на следеће начине:

- *Изградња одрживих инклузивних заједница:* Омладински радници, наоружани увидима из водича, могу активно да допринесу изградњи одрживих, инклузивних заједница. Кроз своје иницијативе, они негују окружења у којима се слави различитост, укидају стереотипи, а појединци из различитих средина осећају припадност.
- *Обликовање позитивних друштвених наратива:* Водич омогућава младим радницима да активно обликују позитивне друштвене наративе. Супротстављајући се стереотипима и предрасудама, они доприносе стварању наратива који наглашавају јединство у различитостима, славећи богатство које различите перспективе доносе друштвеном ткиву.
- *Оснаживање младих за цјеложивотно учење:* Нагласак водича на сталном учењу и прилагођавању оснажује омладинске раднике да усађују културу доживотног учења међу младим људима са којима раде. Овај приступ негује појединце који су отвореног ума, радознали и посвећени сталном личном и културном развоју.
- *Подстицање интеркултуралних лидера:* Како омладински радници примењују стратегије наведене у водичу, они играју кључну улогу у неговању следеће генерације интеркултуралних лидера. Млади људи изложени инклузивним програмима постају лидери који се залажу за различитост, инклузију и социјалну правду у различитим сферама живота.

1.3. Циљна група

Приликом израде свеобухватног водича за омладинске раднике који има за циљ подстицање интеркултуралног разумевања и прихватања различитости, императив је да се удубимо у разумевање циљне публике. Овај водич је посебно осмишљен да оснажи омладинске раднике који су активно ангажовани са младим људима између 15 и 29 година, који обухватају различите друштвене средине.

Док се ови омладински радници крећу кроз комплексан пејзаж међукултуралних интеракција и раде на рушењу баријера, постаје од суштинске важности да се скроје водич за решавање њихових изазова и могућности. Циљне групе директно укључене у активности пројекта су омладински радници и млади из Бугарске, Грчке, Румуније, Србије, Северне Македоније и Турске. Циљну публику овог водича чине омладински радници који играју виталну улогу у обликовању искустава и перспектива младих људи од 15 до 29 година. Сами ови омладински радници долазе из различитих средина, одражавајући мултикултурално ткиво заједница којима служе. Препознавање демографске разноликости унутар ове групе је кључно, јер директно утиче -це ефикасност интеркултуралних програма и иницијатива. У припрему овог Водича директно је укључено 30 омладинских радника (5 из сваке партнерске земље). У пројектне активности директно је укључено 60 младих људи или по 10 из сваке партнерске земље.

Кроз различите активности ширења, резултати пројекта се деле са свим омладинским невладиним организацијама у партнерским земљама. Очекивани број достигнутих циљних група (омладинских радника и представника невладиних организација) кроз активности дисеминације је укупно 180 или најмање 30 по земљи. Очекује се да ће резултати индиректно доћи до укупно 900 младих људи или најмање 150 по земљи.

Разумевање изазова са којима се суочавају омладински радници је саставни део прилагођавања водича њиховим специфичним потребама. Природа њиховог посла укључује навигацију кроз мноштво сложености које произилазе из рада са младим људима из различитих друштвених средина.

У мултикултуралном окружењу, језичке баријере могу представљати значајан изазов. Омладинским радницима су потребне стратегије за ефикасну комуникацију, увиђајући да се знање језика разликује међу младима са којима раде. Поред тога, морају се позабавити потенцијалним неспоразумима који могу настати због језичких разлика.

Културна осетљивост захтева нијансиран приступ од омладинских радника. Морају бити свјесни културних норми, табуа и етикета како би створили инклузивно окружење. Културолошки неспоразуми могу ненамерно ојачати стереотипе или довести до искључености, наглашавајући потребу за културолошком компетенцијом у раду са младима.

Иако постоје изазови, циљна публика такође представља обиље могућности за ефективан рад са младима. Разумевање ових могућности је од виталног значаја за развој стратегија које користе потенцијал за позитивне промене и раст.

Искористићавање технолошке повезаности: старосну групу од 15 до 29 година често карактерише висок степен технолошке стручности и повезаности. Омладински радници могу да искористе дигиталне платформе, друштвене медије и онлајн ресурсе како би

олакшали међукултуралну размену, ширење информација и стварање виртуелних заједница које превазилазе географске границе.

Млади као агенти промене: Млади људи у овом узрасту су у фази у којој су све више овлашћени да буду носиоци промене. Омладински радници могу искористити свој ентузијазам, страст и идеализам како би покренули иницијативе које изазивају стереотипе, промовишу инклузивност и доприносе позитивној друштвеној трансформацији.

1.4. Културна компетенција и њена релевантност

Као омладински радници, разумевање културне компетенције и њеног значаја је кључно у пејзажу културне разноликости који се непрестано развија. Омладински радници треба да стекну знања и вештине потребне за промовисање културолошке компетенције, омогућавајући им ефективну интеракцију и сарадњу са разноликом популацијом младих.

“ Потпуна културна компетенција се никада не може у потпуности постићи;

него је то доживотни процес учења, раста и мењања”

Елеанор В. Линцх и Марци Ј. Хансон

Културна компетенција, способност укључивања у етичке и ефикасне међукултуралне интеракције у личном и професионалном контексту, је суштинска вештина у нашем међусобно повезаном свету. То захтева разумевање сопствених културних вредности и перспективе и разумевање како су оне повезане са доношењем промишљених, пажљивих и рационалних одлука. То такође укључује способност рада са другима у међукултуралним контекстима.

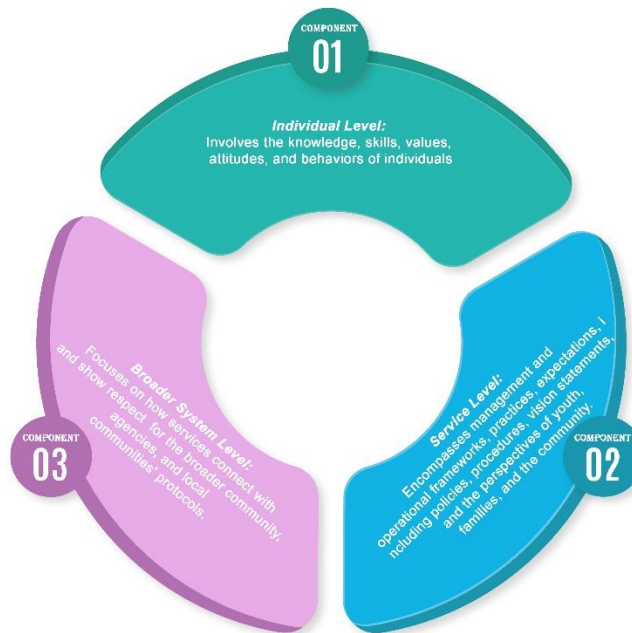
Неговање културолошке компетенције нам омогућава да разумемо, комуницирамо са појединцима из различитих културних средина и да се ефикасно ангажујемо са њима. Оспособљава нас са вештином да проценимо и разумемо разлике између различитих култура и наше сопствене. Имплицитно, наше индивидуалне културне перспективе утичу на то како тумачимо било који сценарио. Кључно је напоменути да иако је култура фактор у тумачењу ситуација, она не диктира само нечију перспективу; лична историја и личност такође значајно доприносе овом процесу. ([Vindon, S. i Lamo, T. 2013.](#))

Омладински радници који поседују културну компетенцију разумеју, комуницирају са појединцима из различитих култура и ефикасно комуницирају са њима. Основе културне компетенције почивају на принципима као што су поверење, поштовање различитости, једнакост, правичност и социјална правда. Културна компетенција укључује ([Livingstone, R., 2014](#)):

- Препознавање сопствене перспективе на свет.
- Неговање позитивних ставова према културним разликама.
- Стицање знања о различитим културним праксама и перспективама.
- Развијање вештина комуникације и интеракције које се протежу кроз различите културе.

Три компоненте културне компетенције обухватају ставове, вештине и знање, од којих је свака неопходна на три различита нивоа ([Livingstone, R., 2014](#)):

:

Графикон 1. Нивои културне компетенције

1. **Индивидуални ниво:** Укључује знање, вештине, вредности, ставове и понашања појединаца.
2. **Ниво услуге:** Обухвата управљачке и оперативне оквире, праксе, очекивања, укључујући политике, процедуре, изјаве о визији и перспективе младих, породица и заједнице.
3. **Шири системски ниво:** Фокусира се на то како се услуге повезују и показују поштовање према широј заједници, агенцијама и протоколима локалних заједница.

Идентификовање културно компетентних омладинских радника не укључује једноставну контролну листу, али можемо почети да истичемо неопходне ставове,

вештине и знања. На пример, омладински радници који показују културну компетенцију и поштовање различитости:

- Поседују разумевање и поштовање историје, културе, језика, традиције и праксе васпитања деце.
- Цените разноврсне капацитете и способности младих.
- Покажите поштовање према разликама у породичним животима.
- Признајте да различитост обогаћује друштво и доприноси валидној бази доказа о начинима сазнања.
- Покажите сталну посвећеност развоју њихове културне компетенције у сарадњи са породицама и заједницама.
- Подучавати, моделирати и подстицати културну компетенцију код младих, препознајући њен значај у неговању снажног културног идентитета и осећаја припадности.
- Укључите се у континуирано размишљање о њиховој културној компетенцији и њеној улози у изградњи културне компетенције младих.

Изградња културних компетенција је од суштинског значаја за промовисање позитивних интеракција у различитим земљама. Свака земља представља јединствену културну таписерију која захтева разумевање и поштовање. Прихватање ове разноликости побољшава сарадњу, олакшава ефикасну комуникацију и гради мостове између култура. Промовишући културну компетенцију, појединци и организације могу да се крећу кроз сложеност земаља са осетљивошћу и поштовањем за њихово богато наслеђе.

1.5. Толеранција и разумевање

Толеранција, како је објаснио [Бенет](#), јесте очекивање да појединци прихвате убеђења и праксе других, чак и када постоје јака лична неслагања. Толеранција зависи од здравог расуђивања добијеног кроз јавну дебату, а не протеже се на предрасуде, којима недостају поуздани аргументи. Аутор је истакао потребу за образложеним неслагањем, уздржавањем од предрасуда, као и значај образовања и дијалога у промовисању толерантнијег друштва. У свету препуном разлика у раси, религији, етничкој припадности и системима веровања, толеранција постаје најважнија, подстичући окружење у коме се различитост не доживљава као претња већ као извор снаге.

Идући даље од толеранције, интеркултурално разумевање подстиче појединце да се активно баве различитим културама. Ово укључује тражење знања о обичајима, традицији, наслеђу, историји, технологији и вредностима које се одражавају у нашим разговорима и односима који обликују различите заједнице. Рад [УНЕСЦО-а \(2010\)](#) наглашава растућу потребу за неговањем интеркултуралног разумевања и афирмацијом нечијег културног идентитета, посебно у контексту савремене културне разноликости. Док су у прошлости ученици можда били окружени доследним културним окружењем, данашња деца се сусрећу са сталном изложеношћу различитим културама кроз различите канале, што захтева помак у

образовању ка интеркултуралном разумевању. Интеркултурално разумевање је кључно за уклањање баријера и неговање осећаја заједничке хуманости.

[UNESCO-a](#) (2010, стр.12-13) из 1996. године увео је четири стуба учења као темељну основу за образовање. Ови стубови се сматрају основом за неговање целоживотног учења и откључавање пуног потенцијала појединаца, подстичући и лични развој и друштвени ангажман са нагласком на одрживи људски развој. Четири међусобно повезана стуба, од којих сваки заслужује једнаку пажњу у образовању, су:

1. **Учење да се зна:** Овај стуб обухвата задовољство учења, вештине самосталног учења и ефективну употребу ИКТ, док образовање за интеркултурално разумевање подразумева стицање знања о различитим културама, упоређивање различитих мисаоних процеса и подстицање промишљеног разумевања.
2. **Учити како треба:** Други стуб наглашава практичну примену знања. Подстиче појединце да развију вештине и компетенције, преведећи теоријско знање у практичне акције, са посебним нагласком на стављање вредности у дело и неговање позитивног понашања и односа сарадње, посебно у мултикултуралном контексту.
3. **Учити бити:** обухвата трансформативно путовање културолошке свести, неговања позитивних вредности и ставова и развијања храбрости и посвећености да се те вредности подрже, наглашавајући суштински основ самосвести за разумевање других, истовремено признајући реципрочну интеракцију између „учења бити“ и „учити да живимо заједно“.
4. **Учити да живимо заједно:** Често повезан са образовањем за интеркултурално разумевање, овај стуб наглашава важност развоја друштвених вештина, неговања осећаја заједништва и промовисања сарадње за одрживи људски развој. То укључује развијање разумевања, обзира и поштовања према другима, укључујући њихова веровања, вредности и културе, са циљем спречавања сукоба, њиховог мирног решавања и подстицања мирне коегзистенције, док се на разлике и различитости гледа позитивно као на могућности и вредне ресурсе за опште добро него као претње.

Док је „учење да живимо заједно“ често повезано са интеркултуралним разумевањем, у извештају се наглашава да су сва четири стуба неопходна. Они раде у тандему на стварању комплетног образовног оквира који се бави вишеструким аспектима индивидуалног раста и друштвене кохезије.

Толеранција и интеркултурално разумевање су водећи принципи ка будућности у којој се слави различитост, јачајући основе глобалног друштва где се цени поштовање, емпатија и сарадња.

1.6. Супротстављање стереотипима и предрасудама

„Етничке предрасуде су антипатија заснована на погрешној и нефлексибилној генерализацији. Може се осетити или изразити. Може бити усмерено према групи у целини или према појединцу зато што је он члан те групе” (Olport 1954)

У области пројеката омладинског рада који имају за циљ неговање интеркултуралног разумевања и промовисање прихватања различитости, супротстављање стереотипима и

предрасудама појављује се као кључни и изазован аспект. Динамика савремених друштава често ствара унапред створене представе о различитим културним, етничким или друштвеним групама. Омладински радници, стога, играју кључну улогу у развоју иницијатива које разбијају ове стереотипе и предрасуде, утирући пут инклузивнијој и хармоничнијој заједници.

Разумевање стереотипа и предрасуда: Пре него што уђемо у стратегије за сузбијање стереотипа и предрасуда, неопходно је схватити природу и утицај ових појава. Стереотипи су генерализације о личним атрибутима или карактеристикама групе људи (Alport 1954). То су уверења о одређеној групи људи, често заснована на претпоставкама или ограниченим информацијама.

Друштвени стереотипи постоје о широком спектру друштвених група и могу се разликовати у зависности од контекста или ситуације. Многи стереотипи имају дугу историју и настали су као резултат специфичних економских, политичких или друштвених околности. Стереотипизација је когнитивни процес по томе што укључује повезивање карактеристике са групом, али такође може укључити, довести до или служити да оправда афективну реакцију према људима из других група (Аллпорт, 1954; Линк и Пхелан, 2001).

Предрасуде, с друге стране, укључују унапред створена мишљења или ставове формиране без адекватног знања или разумевања, једноставно засноване на припадности те особе одређеној групи. На пример, људи могу имати предрасуде према неком другоме друге етничке припадности, пола или вере.

Уобичајене карактеристике предрасуда укључују (Цравфорд ЈТ, Брандт МЈ, 2019):

- Негативна осећања;
- Стереотипна уверења;
- Склоност дискриминацији чланова групе.

Ово има веома снажан утицај на то како се људи понашају и комуницирају са онима који су другачији од њих. На основном нивоу, то може угушити способност особе са предрасудама да сазна више о онима који су другачији од њих самих. Као резултат тога, то такође може довести до тога да пропусте везе или разговоре који имају потенцијал да буду дубоко испуњени.

ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ИСПРАВЉАЊЕ ВАШИХ ПРЕДРАСУДА

Када схватите да осуђујете неког другог, покушајте да поставите себи следећа питања :

Зашто ми пада на памет?

Који доказ имам да је мој суд о овој конкретној особи или групи тачан?

Шта не знам о овој особи или групи?

Да ли је могуће да сам пристрасан?

У контексту интеркултуралних односа, стереотипи и предрасуде могу довести до дискриминације, пристрасности и искључености. Ове негативне перцепције ометају развој истинских веза између појединаца из различитих средина и доприносе одржавању друштвених неједнакости. Омладински радници ангажовани у пројектима фокусираним на интеркултурално разумевање препознају хитност решавања ових питања како би се створило окружење у којем прихватање и сарадња напредују.

Изазови и стварност: Борба против стереотипа и предрасуда је сложен задатак, пошто су ова укореењена веровања често дубоко укореењена у друштвеним структурама и историјским наративима. Омладински радници се сусрећу са разним изазовима, укључујући отпор променама, страх од непознатог и системске неједнакости. Поред тога, свеприсутност стереотипа у медијима, образовању и свакодневним интеракцијама додатно компликује задатак који је пред нама.

У контексту пројеката омладинског рада, препознавање ових изазова је кључно. Препознавањем сложености повезаних са супротстављањем стереотипима и предрасудама, омладински радници могу да прилагоде своје приступе тако да буду и нијансирани и ефикасни. Играње улога и заузимање перспективе су вероватно неке од најранијих техника интервенције које треба да користе професионалци у образовању (Абоуд и Леви, 2000).

Стратегије за омладинске раднике за борбу против стереотипа и предрасуда:

1. Образовање и свест:

- *Едукативне радионице:* Дизајнирајте и имплементирајте радионице које пружају тачне информације о различитим културама, традицијама и историјама. Подстичући дубље разумевање различитих заједница, учесници могу да изазову постојеће стереотипе.
- *Програми медијске писмености:* Опремити младе људе вештинама за критичку анализу медијских репрезентација. Деконструишући стереотипе који се одржавају у медијима, млади могу постати проницљивији потрошачи и креатори садржаја.
- *Укључивање културних компетенција у формално образовање:* Сарадња са формалним образовним институцијама како би се културна компетенција интегрисала у наставни план и програм. Ово осигурава одржив и систематичан приступ супротстављању стереотипима од најранијег узраста.

2. Лични наративи и хуманизујућа искуства:

- *Сесије приповедања:* Подстакните појединце из различитих средина да поделе своје личне наративе. Приче из стварног живота хуманизују заједнице, руше стереотипе и подстичу емпатију.
- *Пројекти причања прича у заједници:* Покрените пројекте у заједници где појединци заједно стварају наративе који одражавају разноликост унутар њихове заједнице. Ови пројекти служе као моћни алати за изазивање стереотипа и изградњу заједничког наратива о јединству.

3. Интерактивне активности и игре:

- *Симулације:* Организујте симулације које изазивају стереотипе и предрасуде. Ове активности омогућавају учесницима да уђу у кожу других, промовишући емпатију и разбијајући неоснована уверења.
- *Интерактивно позориште:* Користите технике интерактивног позоришта да укључите учеснике у истраживање и оспоравање стереотипа. Имерзивна природа овог приступа омогућава дубоке емоционалне везе и разумевање.

4. Критичка рефлексивна:

- *Вођене дискусије:* Створите сигуран простор за отворене и искрене дискусије о стереотипима и предрасудама. Вођене дискусије подстичу критичко размишљање и испитивање личних предрасуда.
- *Омогућавање радионица за рефлексивну:* Дизајн радионице посебно фокусиране на саморефлексивну и интроспективну. Кроз вођене активности, учесници могу да истраже сопствене предрасуде и предрасуде, подстичући лични раст и свест.

5. Сарадња са лидерима заједнице:

- *Заједнице:* Укључите вође заједнице и утицајне особе у пројекат. Њихова подршка може појачати утицај иницијатива које имају за циљ сузбијање стереотипа и предрасуда унутар шире заједнице.
- *Програми обуке за лидерство:* Развијте програме обуке за лидерство који се посебно баве супротстављањем стереотипима. Оснажите лидере заједнице вештинама да промовишу инклузивност и изазову дискриминаторне праксе.

6. Партнерства и умрежавање :

- *Сарадња са НВО :* Формирајте партнерства са невладиним организацијама које су специјализоване за борбу против стереотипа и предрасуда. Удруживање ресурса и стручности може резултирати свеобухватнијим и ефектнијим иницијативама.
- *Међународна сарадња:* Подстичите сарадњу са организацијама на међународном нивоу. Размена идеја и најбољих пракси са глобалним партнерима обогаћује пројекат и доноси ширу перспективу у борби против стереотипа.

7. Иницијативе у области технологије и друштвених медија:

- *Кампање на мрежи:* Искористите моћ друштвених медија за покретање кампања које изазивају стереотипе. Ангажирајте разнолику групу утицајних и заговорника да појачате поруку.
- *Искусва виртуелне стварности:* Истражите употребу виртуелне стварности за стварање импресивних искустава која изазивају стереотипе. Овај иновативни

приступ омогућава учесницима да виртуелно уђу у различите културне контексте, подстичући емпатију и разумевање.

Мерење утицаја: Ефикасно супротстављање стереотипима и предрасудама захтева посвећеност континуираној евалуацији и процени. Омладински радници треба да примене механизме за мерење утицаја својих иницијатива. Ово може укључивати анкете пре и после програма, квалитативне интервјуе и дугорочно праћење ставова и понашања учесника. Циљ није само да се квантификује успех већ и да се прилагоде стратегије засноване на повратним информацијама у реалном времену и друштвеној динамици која се развија.

Дугорочне стратегије: Да би осигурали трајне промене, омладински радници треба да размотре интеграцију дугорочних стратегија у своје пројекте:

- *Програми обуке тренера:* Успоставите програме који обучавају чланове локалне заједнице да постану заговорници супротстављања стереотипима. Овај приступ ствара одржив модел где чланови заједнице преузимају активну улогу у изазивању стереотипа.
- *Заговарање политике:* Укључите се у напоре заговарања како бисте утицали на политике које се баве системским питањима која доприносе стереотипима и предрасудама. Сарађујте са креаторима политике на имплементацији инклузивних пракси у образовању, медијима и другим утицајним сферама.

У контексту пројеката омладинског рада који су фокусирани на интеркултурално разумевање и прихватање различитости, сузбијање стереотипа и предрасуда није само додатна компонента – то је основна неопходност. Усвајањем вишеструких стратегија које обухватају образовање, личне нарative, интерактивне активности, сарадњу, критичко размишљање, интеграцију технологије и дугорочно планирање, омладински радници могу активно да допринесу разбијању штетних уверења и неговању инклузивнијег друштва.

Утицај оваквих иницијатива превазилази индивидуалне ставове, стварајући ефекте таласања који доприносе развоју заједница које карактеришу јединство, толеранција и истинско уважавање различитости. Кроз упорне и промишљене напоре, омладински радници постају катализатори позитивних промена, утирући пут за будућност у којој стереотипи и предрасуде немају моћ над потенцијалом за хармоничан суживот.

2. Процена потреба учесника

Да би се подстакло међусобно разумевање и прихватила различитост међу младима, почетни корак укључује предузимање свеобухватне процене потреба учесника. Ова почетна фаза делује као темељна основа за прилагођавање интервенција усмерених не само на решавање специфичних изазова, већ и на неговање сврсисходних искустава учења.

2.1. Спровођење процене потреба

Према Петерсену и Алекандеру (2001, стр. 4), примарни циљ процене потреба је препознавање и накнадно адресирање идентификованих потреба. Kaufman i English (1979,

стр. 31) дефинисали су процену потреба као алат који је способан да идентификује валидне и практичне проблеме уз одржавање и филозофске и практичне исправности. Овај методолошки приступ делује као заштита од трагања за неефикасним образовним правцима, чиме се чува драгоцено време, ресурси и радна снага у потенцијално узалудним настојањима. У суштини, ови описи сугеришу да процене потреба играју кључну улогу у идентификовању и решавању значајних изазова, усклађујући се и са филозофским принципима и са практичном делотворношћу.

Препознавање јединствених потреба учесника је кључни предуслов за развој ефективних интеркултуралних програма и програма фокусираних на разноликост. Процес спровођења процене потреба је свеобухватно истраживање које користи различите методологије, укључујући анкете, интервјуе и запажања. Кроз ове приступе, културна позадина учесника, искуства и области у којима сматрају да је раст неопходан постају очигледни. Ова почетна фаза делује као компас, усмеравајући омладинске раднике да прилагоде интервенције управо према специфичним потребама и тежњама групе.

Примарне методологије:

Анкете и интервјуи: Активно ангажујте учеснике користећи анкете и интервјуе како бисте прикупили увид у њихово културно порекло, искуства и области у којима идентификују потребу за побољшањем.

Анкете су широко фаворизован метод у процени потреба због њихове ефикасности у добијању значајних квантитативних података. Међутим, њихова очигледна погодност маскира инхерентну сложеност, што их чини једним од најчешће погрешно примењених метода прикупљања података. Изазови се такође јављају у тумачењу и извештавању резултата анкете. Упркос овим проблемима, анкете се могу на одговарајући и ефективни начин користити у проценама потреба. Они нуде исплативо средство за прикупљање информација од великог броја појединаца, често уз минималну помоћ испитаницима. Ова ефикасност у администрацији широкој публици повећава вероватноћу репрезентативних резултата у поређењу са другим методама. Анкете су посебно веште у квантификацији одговора као што су ставови, перцепције и потребе за услугама, углавном због њиховог ослањања на питања са фиксним избором. Постоје различите методе анкетирања, укључујући анкете слањем поштом (упитници), телефонске анкете и анкете лицем у лице. Типично се користе структурирани или полуструктурирани упитници, посебно са већим узорцима, пошто питања са фиксним избором омогућавају брзо табеларно приказивање. Квантитативне резултате из анкета често преферирају финансијери и екстерне заинтересоване стране јер обезбеђују објективно измерену количину атрибута од интереса, олакшавајући поређења у различитим областима или временским оквирима. Обим, садржај и методолошка разматрања, укључујући захтеве узорковања, треба пажљиво одредити у сарадњи са спонзорским организацијама и заинтересованим странама пре предузимања процене потреба коришћењем метода истраживања. Као прелиминарни корак, од суштинског је значаја дефинисање питања којима ће се процена бавити. Анкете могу усвојити различите методе интервјуа, као што су структуриране, полуструктуриране, отворене или неструктуриране, при чему су структурирана питања фаворизована за

квантитативно фокусирана истраживања. Избор формата питања, било отвореног или фиксног избора, и важност претходног тестирања питања на малом узорку како би се осигурало доследно разумевање и тумачење од стране испитаника, критична су разматрања у процесу дизајнирања анкете. Када се утврди врста и број питања, најважнија је пажња на одабир и величину узорка (Soriano, 2013, стр. 79-81).

Посматрање: Посматрајте интеракције унутар групе да бисте идентификовали потенцијална подручја напетости или неразумевања у вези са културном разноликошћу.

Термин 'посматрање' се овде користи у ширем смислу, обухватајући сваки истраживачки метод који има за циљ одраз или процену стања ствари, препознавање варијација у начину на који технике категоришу и квантификују феномене, између осталих кључних атрибута. Прикупљање информација није директан, секвенцијални процес почевши од одлучивања шта да се посматра, затим посматрања и коначно снимања података. У процени потреба, прикупљање информација се често развија постепено, у почетку користећи општије и отвореније технике посматрања и постепено напредујући до оних са ужим фокусом и већом специфичношћу. Процес прикупљања информација је скројен да се бави питањима процене општих потреба, при чему се подаци из запажања користе итеративно за прецизирање накнадних упита. На овај итеративни циклус утиче почетна ширина питања за процену потреба и ниво специфичности који је потребан за ефикасно коришћење резултата (Stufflebeam 1985, стр. 83-84).

Културно профилисање: Развијте профиле учесника који укључују културне преференције, стилове комуникације и очекивања, помажући у прилагођавању вежби у складу са тим.

У ширем контексту спровођења процене потреба, препознавање значаја културног профилисања појављује се као кључни аспект стратешког планирања и спровођења свеобухватне евалуације. Постаје очигледно да је темељно разумевање специфичних карактеристика својствених популацији од суштинског значаја. Стварање детаљног социокултурног и демографског профила прилагођеног циљаном географском подручју добија од највеће важности. Овај процес укључује култивисање нијансираног разумевања инхерентних различитости међу учесницима, укључујући варијације у култури, религији, полу, инвалидитету, старости, сексуалној оријентацији и етничкој припадности.

Развој културног профила служи да се олакша нијансиранији приступ проценама потреба, уважавајући замршено ткиво заједнице. Уважавање и препознавање ових разлика чине темељне принципе за спровођење процена фино усклађених са јединственим потребама и перспективама сваке подгрупе унутар популације. Пажљивим разматрањем потенцијалних импликација културних, демографских и социолошких диспаратитета, процес процене потреба може бити персонализован да би се обезбедила инклузивност, релевантност и делотворност. Културно профилисање не само да повећава дубину разумевања, већ и успоставља основу за просветљенији и правичнији процес процене потреба, аутентично одражавајући разнолик састав заједнице која се испитује (Barbazette 2006, стр. 92-94).

2.2. Избор и прилагођавање вежби

Вођен дубоким увидима стеченим кроз прецизну процену потреба, нарација неприметно напредује у кључну фазу одабира и прилагођавања вежби које су у складу са идентификованим изазовима. Овај трансформативни процес превазилази пуки прагматизам; он оличава сврсисходну уметничку форму обликовану свеобухватним принципима наведеним у овом одељку. Централни фокус се врти око тројства релевантности, културолошке осетљивости и прилагодљивости, чинећи основу стратегије која гарантује да свака одабрана активност служи као снажан одговор на идентификоване потребе. Овај приступ на крају негује окружење које није само инклузивно већ и подржавајуће.

Критеријум релевантности преузима централну улогу, подстичући омладинске раднике да критички процене одабране вежбе у контексту идентификованих изазова. Вежба је више од активности; то је прилагођено решење, сврсисходан избор направљен да одговори на специфичан аспект потреба учесника. Пажљиво одређивање активности осигурава да оне одговарају искуствима и тежњама учесника, претварајући сваку вежбу у значајну прилику за раст и разумевање.

Културна осетљивост, други стуб овог стратешког приступа, појављује се као дубоко признање различитости својствене групи учесника. Вежбе нису дизајниране са менталитетом једне величине за све; него су помно осмишљени да инкорпорирају различите културне перспективе. Значај културних нијанси би охрабрио омладинске раднике да унесу елементе у вежбе које одражавају различито порекло и уверења учесника. На тај начин, свака активност се претвара у мост који повезује појединце преко културних граница, подстичући међусобно поштовање и разумевање.

Прилагодљивост, коначно начело, признаје динамичну природу интеркултуралног пејзажа. Способност прилагођавања вежби као одговор на динамику која се развија и непредвиђене изазове постаје обележје ефикасног развоја програма. Ово би подстакло омладинске раднике да буду спремни да се окрећу на основу потреба групе у реалном времену. Препознаје да сваки учесник доноси јединствен скуп околности, а вежбе морају бити прилагодљиве да би се прилагодили овим различитостима. Резултат је окружење које не само да сусреће учеснике тамо где јесу, већ и еволуира са њима на њиховом путу ка интеркултуралном разумевању.

Смернице:

Релевантност: Осигурајте да се вежбе директно баве идентификованим потребама и изазовима откривеним током процене потреба.

Када се испитују замршености избора и прилагођавања вежби у вези са проценом потреба, нијансирана анализа постаје императив. Прво, разазнајте да ли је процена потреба која је при руци обележена сложеношћу или једноставношћу, разјашњавајући дефинишне особине које доприносе њеној класификацији. Размотрите потенцијалне предности и недостатке повезане са преласком између ових нивоа, узимајући у обзир факторе као што су време, учешће особља и алокација ресурса. Друго, оцртајте ентитете или појединце којима је

неопходна процена потреба, артикулишите образложење наглашавајући његову уочену неопходност и изложите значај који се приписује резултатима који следе, заједно са проценом њиховог очекиваног коришћења. Треће, идентификујте потенцијална ограничења својствена различитим врстама процена потреба, истражујући аспекте као што су ваљаност и поузданост судова испитаника који сами виде. Коначно, за сваку инстанцу процене потреба, удубите се у идеолошке или концептуалне теорије и претпоставке које подупиру процену, одредите релевантну литературу која захтева преглед на самом почетку и предвидите врсте услуга које ће се вероватно препоручити на основу исхода потреба. процена (Soriano 2013, стр. 18).

Културна осетљивост: Модификујте вежбе да бисте поштовали и интегрисали различите културне перспективе, обезбеђујући инклузивност.

Вештина процене потреба учесника је фундаментална у улогама супервизора и тренера, чинећи вештину која захтева намерно неговање, а не лако стицање. Развој ове вештине еволуира током времена, под утицајем нечијег животног искуства и посвећености прихватању различитости. У већини случајева, појединци морају свесно да изразе жељу, намеру и активан напор да негују и унапреде своју способност да ефикасно процене потребе учесника. Ова прогресија се ретко дешава пасивно или случајно. Да бисмо побољшали процес процене потреба учесника, постоји потреба да намерно проширимо наше перспективе, наглашавајући дубље уважавање и концентрацију на нијансе културне осетљивости. Одабиру и прилагођавању вежби у вези са потребама учесника треба приступити као смишљеном образовном процесу, користећи проактивне, сврсисходне и намерне стратегије. Ове стратегије треба да буду укоренење у културолошкој осетљивости, обезбеђујући да су одабране вежбе усклађене са различитим позадинама и тежњама, подстичући инклузивно и ефикасно окружење за учење (Харди & Бобес 2016, стр. 14).

Флексибилност: Будите спремни да прилагодите вежбе на основу динамике која се развија у групи и непредвиђених изазова.

Управљање процесом процене потреба је од суштинског значаја за припрему водича за омладинске раднике са циљем коришћења неформалних вежби за интеркултурално разумевање и прихватање различитости. Већина процена потреба се не спроводи тачно онако како је предложено и морају се модификовати како би се омогућила флексибилност (Sleezer & Gupta 2014, стр. 212).

2.3. Врсте неформалних вежби

Суштина различитости у приступу појављује се као кључни фактор за очарано укључивање учесника и неговање истинског интеркултуралног разумевања. У оквиру овог одељка разоткрива се богат спектар неформалних вежби које чине живописан низ у распону од симулационих игара до културних размена и радионица за решавање проблема.

Примери:

- *Игре*: Симулације, активности разбијања леда и вежбе играња улога које симулирају интеркултуралне сценарије из стварног света.

У овом контексту, термин "игра" обухвата колективни подухват који је стратешки осмишљен да негује тимски дух и јединство у потрази за унапред одређеним циљем. Често измишљена, као што је ангажовање у симулираној пустињској експедицији, ова педагошка метода нуди импресивну платформу за учеснике да покажу и усаврше своје пословне и међуљудске вештине. Игре су се показале ефикасним за изградњу тима и лични развој јер је нагласак више на процесу него на крајњем циљу. Учесници имају користи од доношења одлука, сарадње, комуникације и стварања поверења и разумевања. Игре често укључују тимове у пријатељском такмичењу.

- *Ледоломац*, обично кратког трајања, служи као активност осмишљена да ублажи почетну стрепњу на сесији обуке и/или да се учесници међусобно упознају. Ледоломац може бити лака активност или повезан са одређеним темама или циљевима обуке. Иако је вредан сам по себи, ледоломац постаје посебно користан у ситуацијама када постоји напетост или отпор унутар групе.
- *Игра улога* укључује појединце који преузимају одређене улоге у оквиру датог сценарија, као што је представник корисничке службе у размени са узнемираним клијентом. Након што се улога одигра, разговара се о приступу улози и дају се конструктивне повратне информације. Игра улога се може поновити са различитим приступима или прилагођавањима на основу добијених повратних информација. У суштини, играње улога је импровизирана интеракција која изазива реално понашање у контролисаним (и сигурним) условима.
- *Симулација* је, с друге стране, методологија која се користи да би се схватила међусобна повезаност компоненти унутар система или процеса. Симулације, које се разликују од игара, користе модел који представља или одражава одређене аспекте стварности, ако не нужно у садржају. Учење се дешава кроз проучавање ефеката промена на један или више фактора модела. Симулације се обично користе за тестирање хипотеза у вези са динамиком система, које се често називају "шта ако?" анализу, или да истражи најбоље/најгоре сценарије (Барбазетте 2006, стр. 185-186)

Културна размена : Омогућите структурисану размену где учесници деле аспекте своје културе, подстичући међусобно разумевање.

Културна размена служи као динамична платформа за омогућавање структурираних интеракција међу учесницима, пружајући прилику за размену различитих културних аспеката. Ова намерна и организована размена ствара простор за појединце да отворено разговарају и покажу елементе свог јединственог порекла, традиције и обичаја. Примарни циљ је да се подстакне међусобно разумевање међу учесницима, подстичући их да истраже и цене богату таписерију културне разноликости унутар групе. Кроз ову размену, учесници не само да стичу увид у вредности, веровања и праксе једни других, већ и развијају појачан осећај културне свести и осетљивости.

Радионице за решавање проблема: Вежбе сарадње које олакшавају интеркултурални тимски рад.

Радионице за решавање проблема су сарадничке и ангазоване вежбе осмишљене да изазову учеснике да се колективно позабаве интеркултуралним сложеностима. На овим радионицама су представљени сценарији или изазови, који од учесника захтевају да се крећу и решавају проблеме који произилазе из културних разлика. Нагласак је на неговању тимског рада, комуникације и вештина решавања проблема у мултикултуралном контексту. Учесници се подстичу да удруже своје различите перспективе, ослањајући се на своје културно порекло како би осмислили иновативна решења. Ове радионице превазилазе теоријске дискусије, пружајући практично, интерактивно искуство које симулира интеркултуралне изазове у стварном свету. Радећи заједно на превазилажењу ових изазова, учесници не само да унапређују своје способности решавања проблема, већ и развијају дубље разумевање и уважавање различитих приступа решавању сложених питања у оквиру мултикултуралног окружења. Све у свему, радионице за решавање проблема служе као практичан и трансформативан пут за изградњу основних вештина и промовисање ефикасне сарадње у интеркултуралним окружењима.

2.4. Прикупљање повратних информација учесника

Кроз анкете и сесије размишљања, омладински радници могу да процене утицај вежби и целокупну структуру програма. Ова континуирана петља повратних информација осигурава да програм и даље одговара потребама учесника који се развијају, омогућавајући континуирано усавршавање и побољшање.

Повратне информације служе као канал за преношење информација и података прикупљених током процена потреба, са накнадним тумачењем које води до формулисања препорука интегрисаних у свеобухватни план обуке. У домену компетенције за процену основних потреба, стручност лежи у организовању састанка за повратне информације за интерпретацију података. Ово укључује рашчлањивање података из анкете и представљање препорука тренерима, поткрепљено свешћу о мишљењима пре истраживања, вештом анализом података и спремношћу да се оправдају тумачења. На напреднијем нивоу, напредна компетенција за процену потреба укључује вођење свеобухватног састанка са повратним информацијама са супервизорима програма обуке ради дешифровања података анкете. Ова напредна компетенција обухвата нијансирано разумевање динамике сусрета са повратним информацијама, техника статистичких истраживања и посвећеност подстицању групног консензуса, осигуравајући да препоруке нису само засноване на подацима већ и усклађене са ширим образовним потребама. Напредног практичара карактерише спремност да истражује алтернативна тумачења података и одлучност да олакша доношење одлука консензусом унутар групе, избегавајући наметање избора њеним члановима.

Механизми повратних информација:

Анкете: Користите анонимне анкете да бисте прикупили повратне информације о ефикасности вежби и целокупном програму.

Стратешко коришћење анкета је методичан приступ за прикупљање искрених повратних информација о ефикасности вежби и свеобухватног програма. Коришћење анонимних анкета пружа учесницима поверљиву платформу да изразе своја мишљења и увиде без страха од пресуде. Ове анкете служе као непроцењиви алати за процену утицаја специфичних вежби, идентификацију области снаге и прецизирање аспеката који могу захтевати прецизирање. Обезбеђивање анонимности повећава вероватноћу да учесници дају отворене и искрене повратне информације, нудећи свеобухватно разумевање њихових искустава. Резултати анкете постају вриједан ресурс за евалуацију програма, омогућавајући омладинским радницима да доносе одлуке на основу информација, спроводе циљана побољшања и прилагоде будуће вјежбе како би боље задовољиле различите потребе и преференције учесника. У суштини, анкете делују као динамички механизам повратних информација, подстичући континуирани циклус процене, усавршавања и унапређења у оквиру програма за младе.

Сесије за размишљање: Укључите редовне сесије за размишљање да бисте подстакли отворени дијалог о искуствима учесника и стеченим увидима.

Интегрисање редовних сесија за размишљање у програмски распоред је промишљена стратегија која има за циљ подстицање отвореног дијалога о искуствима и увидима учесника. Ове посвећене сесије пружају структуриране могућности појединцима да колективно и појединачно размишљају о свом путовању у оквиру програма. Охрабрујући учеснике да поделе своје мисли и перспективе, ове сесије размишљања постају непроцењиви форуми за распакивање личног раста, културног разумевања и стицања нових вештина. Намерно заказивање ових сесија не само да пружа простор учесницима да артикулишу своја искуства, већ и промовише осећај заједништва и заједничког учења. Кроз фасилитиране дискусије, учесници могу да истраже нијансе свог колективног путовања, подстичући дубљу везу и међусобно разумевање. Сесије рефлексije се стога појављују као динамичке компоненте које доприносе не само индивидуалном развоју већ и укупној кохезивности и богатству окружења за учење програма.

Адаптација: Поступите на основу добијених повратних информација, правећи неопходна прилагођавања вежби и структуре програма.

Прихватајући проактиван приступ континуираном побољшању, принцип прилагођавања укључује предузимање брзих и промишљених акција као одговор на примљене повратне информације. Активним ангажовањем са увидима и перспективама које деле учесници, омладински радници могу да идентификују области за унапређење како у оквиру појединачних вежби, тако и у оквиру шире структуре програма. Итеративни карактер овог процеса осигурава да програм остане динамичан и да одговара на потребе и преференције учесника у развоју. То укључује посвећеност неопходним прилагођавањима, било да се ради о усавршавању специфичних вежби, модификацијама укупне структуре или увођењу иновативних елемената за побољшање ангажовања и исхода учења. Етос прилагођавања

наглашава посвећеност креирању програма који није статичан, већ се развија на основу повратних информација у реалном времену, стварајући окружење које је прилагодљиво, усредсређено на учеснике и које се стално усавршава ради оптималног утицаја. Кроз овај прилагодљиви приступ, програм за младе тежи сталној изврсности, осигуравајући да остане релевантан, ефикасан и усклађен са различитим потребама својих учесника.

3. Дизајнирање ефикасних неформалних вежби

У динамичном пејзажу омладинског рада, посебно на културно богатом и разноликом Балкану, улога неформалног образовања је кључна. Ово поглавље, укорењено у етосу интеркултуралног разумевања и прихватања различитости, настоји да води омладинске раднике кроз нијансе осмишљавања ефикасних неформалних вежби. Наш циљ није само да информишемо, већ да трансформишемо, опремимо практичаре вештинама неопходним за навигацију и обogaћивање интеркултуралног дијалога међу младима на Балкану.

Регион Балкана, познат по својој сложеној историји и богатој културној таписерији, представља јединствене изазове и могућности за рад са младима. У овом контексту, неформално образовање се појављује као моћно средство за премошћивање подела, неговање инклузивности и неговање осећаја заједничке заједнице. Вежбе и методологије наведене у овом поглављу осмишљене су да подстакну младе људе да се критички и саосећајно ангажују са светом око себе, постављајући темеље за емпатичнију и уједињенију европску будућност.

Поглавље је структурирано у шест кључних потпоглавља, од којих се свако бави критичним аспектом рада са младима на Балкану. Од изградње мостова између заједница до промовисања добросуседских односа, сваки део се бави специфичним педагошким алатима и циљевима учења који су прилагођени јединственим потребама региона. Ови делови нису само теоријски оквири, већ су засновани на практичним стратегијама које се могу применити које се могу прилагодити различитим контекстима на Балкану.

Значајан акценат је стављен на избор педагошких средстава. Ови алати су изабрани због њихове доказане ефикасности у укључивању младих на смислене и трансформативне начине. Од играња улога које омогућавају учесницима да уђу у ципеле других до интерактивних дискусија које оспоравају унапред створена схватања, сваки алат је одабран тако да резонује са различитим искуствима балканске омладине.

Надаље, ово поглавље се бави кључном улогом тренера и организатора у омогућавању ових вежби. Он истиче компетенције потребне за тренере, осигуравајући да они не само да имају знање у својим областима, већ и да су вешти у управљању динамиком различитих група. Смернице за организаторе обуке пружају нацрт за стварање окружења погодног за отворене, пуне поштовања и плодне ангажмане.

На крају, ово поглавље описује идеалан профил полазника. Препознајући разноликост балканске омладине, наглашава важност инклузивности у избору учесника. Циљ је да се

споји мозаик перспектива, обезбеђујући богат, вишестрани дијалог који заиста представља разнолику таписерију Балкана.

У суштини, ово поглавље је више од водича; то је позив на акцију омладинским радницима на Балкану да негују средине у којима млади људи могу да истражују, разумеју и цене различитост око себе. Искориштавањем моћи неформалног образовања, циљ нам је да опремимо младе алатима за изградњу будућности која је укоријењена у толеранцији, емпатији и међусобном разумијевању.

3.1. Изградња мостова између заједница

Принципи: Фокусирајте се на неговање разумевања и помирења између различитих заједница. Нагласите важност емпатије, активног слушања и отвореног дијалога.

Циљеви учења:

- Развити вештине ефикасне комуникације и емпатије.
- Разумети и ценити различите перспективе и историје.
- Да створи платформу за заједничка искуства и заједничко решавање проблема.

Педагошки алати: Активности играња улога, форуми за дијалог међу заједницама, пројекти сарадње и сесије за размену прича.

Захтеви за тренера: Тренери треба да имају искуство у решавању конфликта, обуци емпатије и да буду вешти у вођењу осетљивих дискусија.

Смернице организатора обуке: Обезбедите неутралан и безбедан простор, обезбедите разноврсну заступљеност и обезбедите ресурсе за накнадне акције.

Профил приправника: Појединци отворени за дијалог, са искуством или интересовањем за рад у заједници, и спремношћу да се оспоравају личним предрасудама.

3.2. Промовисање инклузивности

Принципи: Осигурајте да су активности приступачне и ангажоване за све, без обзира на порекло. Подстакните учешће, глас и видљивост свих чланова групе.

Циљеви учења:

- Да би се осигурало да се сваки учесник осећа цењеним и саслушаним.
- Неговати окружење у коме се различитост слави и користи као снага.
- Развити инклузивно лидерство и вештине фасилитације међу омладинским радницима.

Педагошки алати: инклузивне вежбе изградње тима, радионице различитости, интерактивне дискусије о инклузивности и активности засноване на сценаријима.

Захтеви за тренера: Предавачи морају бити упознати са принципима различитости и инклузије и поседовати вештине управљања различитим групама.

Смернице организатора обуке: Створите инклузивно окружење, понудите опције приступачности и осигурајте да материјали буду културно осетљиви.

Профил приправника: Учесници треба да буду из различитих средина, отворени за учење о другима и посвећени промовисању инклузивности.

3.3. Промовисање добросуседских односа

Принципи: Истакните важност међусобног поштовања, разумевања и сарадње међу суседним земљама и културама.

Циљеви учења:

- Неговати позитивне ставове и понашања према суседним заједницама.
- Да разбијемо стереотипе и изградимо основу за дугорочан миран суживот.
- Развити стратегије за иницијативе сарадње и прекограничне пројекте.

Педагошки алати: Вежбе прекограничне сарадње, програми културне размене и радионице о регионалној историји и заједничком наслеђу.

Захтеви за тренера: Предавачи требају стручност у регионалној политици и култури, са јаким дипломатским вештинама и познавањем историјских контекста.

Смернице организатора обуке : Подстакните представљање из различитих региона, направите распоред који омогућава свеобухватно истраживање културе и планирајте потенцијалне језичке баријере.

Профил приправника : Појединци из различитих региона Балкана, заинтересовани за регионалну сарадњу и разумевање, и способни за поштовање.

3.4. Демократија на делу

Принципи: Фокус на партиципативно доношење одлука, поштовање различитих мишљења и активно грађанско ангажовање.

Циљеви учења:

- Разумети принципе демократије и њихову примену у свакодневном животу.
- Оснажити младе да се укључе у демократске процесе и лидерство у заједници.
- Развити критичко мишљење и вештине дебате.

Педагошки алати: лажни парламенти, дебатни клубови, радионице грађанске одговорности и симулације гласања.

Услови за тренере: Предавачи треба да имају искуство у политичким наукама, грађанском образовању и искуство у демократским процесима.

Смернице за организаторе обуке: Осигурајте политички неутрално окружење, понудите ресурсе на демократским принципима и створите могућности за практичну примену.

Профил приправника: Млади заинтересовани за политику и демократију, са спремношћу да се укључе у дебате и посвећености грађанској одговорности.

3.5. Грађанско васпитање и активно грађанство

Принципи: Нагласите улогу појединаца у обликовању друштва, промовисању грађанске одговорности и укључивању заједнице.

Циљеви учења:

- Да разумеју права и одговорности грађана у демократском друштву.
- Подстицати активно учешће у развоју заједнице и грађанским иницијативама.
- Неговати осећај припадности и доприноса широј европској заједници.

Педагошки алати: Пројекти друштвених услуга, радионице о грађанским правима и дужностима, интерактивне сесије о друштвеном активизму и обука за грађанско новинарство.

Услови за тренере: Тренери морају имати искуство у грађанском образовању, организовању заједнице и друштвеном активизму.

Смернице за организаторе обуке: Обезбедите практичне могућности за грађански ангажман, олакшајте везе са локалним организацијама и обезбедите подстицајно окружење за учење.

Профил приправника: Мотивисани појединци са интересовањем за развој заједнице, социјална питања и тежњу за активним грађанством.

3.6. Улога младих у обликовању Европе

Принципи: Подстицати напредно размишљање и активно учешће у европским пословима, наглашавајући утицај младих на будуће политике и друштвене промене.

Циљеви учења:

- Развити разумевање европских интеграција и њихових импликација на Балкан.
- Инспирисати активно ангажовање у европским омладинским програмима и иницијативама.
- Оснажити младе као покретаче промена у својим заједницама и шире

Педагошки алати: Симулационе игре Европске уније, радионице о европским институцијама и политикама, форуми омладинског лидерства и планирање пројеката Еразмус+.

Услови за тренере: Предавачи треба да познају структуре Европске уније, омладинске политике и да имају искуство у међународном раду са младима.

Смернице за организаторе обуке: Истакните могућности за младе у европским програмима, олакшајте умрежавање и понудите смернице за приступ ресурсима ЕУ.

Профил приправника: Млади са великим интересовањем за европске послове, лидерским потенцијалом и визијом за своју улогу у обликовању будућности Европе.

Кључни циљеви учења за промовисање инклузивности

Кључни циљеви учења за промовисање инклузивности укључују:

Осигурати да се сваки учесник осећа цењеним и саслушаним: Овај циљ се фокусира на стварање окружења у коме сви учесници, без обзира на њихово порекло, осећају да се њихова мишљења и доприноси цене и узимају у обзир.

Неговање средине у којој се различитост слави и користи као снага: Ово укључује препознавање и вредновање различитих перспектива и искустава које сваки учесник доноси. Има за циљ да подстакне уважавање тога како ове разлике позитивно доприносе групној динамици и искуствима учења.

Развијање инклузивног лидерства и вештина фасилитације међу омладинским радницима: Овај циљ је оспособљавање омладинских радника неопходним вештинама и знањем за ефикасно управљање и фасилитацију различитих група. То укључује њихову обуку да буду осетљиви на потребе различитих група и појединаца, обезбеђивање правичног учешћа и решавање свих пристрасности или предрасуда које се могу појавити.

Ефикасне методе подучавања активног грађанства

За ефикасно подучавање активног грађанства, посебно у контексту неформалног образовања младих на Балкану, посебно је корисно неколико педагошких средстава и метода:

Пројекти друштвено-корисних услуга: Укључивање младих у пројекте друштвено-корисног рада помаже им да схвате утицај њихових акција на њихову заједницу. Такође развија осећај одговорности и власништва према друштвеним питањима.

Радионице о грађанским правима и дужностима : Спровођење интерактивних радионица које образују младе о њиховим правима и одговорностима као грађани негује разумевање правног и етичког оквира у којем друштва функционишу.

Интерактивне сесије о друштвеном активизму: Интерактивне сесије које укључују дискусије, дебате и размишљање о друштвеном активизму подстичу младе људе да се критички и креативно баве друштвеним питањима.

Обука грађанског новинарства: Обука из грађанског новинарства, укључујући блоговање, влоговање и коришћење друштвених медија за друштвене промене, оснажује младе људе да подигну свест и утичу на јавно мњење о питањима која су им битна.

Вежбе играња улога и симулације: Ове вежбе се могу користити за симулацију грађанских процеса као што су избори или састанци већа, помажући учесницима да схвате како се доносе одлуке и важност учешћа.

Дебатни клубови и активности јавног наступа: Подстицање младих да учествују у дебатама и активностима јавног наступа помаже у развоју њихове способности да артикулишу своје мисли, бране своје ставове и учествују у конструктивном дијалогу.

Ангажовање са локалном управом: Омогућавање могућности младима да ступе у интеракцију са структурама локалне управе, као што је присуство на састанцима савета или састанцима са локалним представницима, може пружити практичан увид у то како функционишу управљање и грађански ангажман.

Планирање и имплементација пројекта: Укључивање младих у планирање, извођење и евалуацију малих пројеката може их научити о практичним аспектима грађанског ангажмана и важности планирања, тимског рада и одговорности.

Како могу да осмислим вежбу о изградњи мостова између заједница?

Осмишљавање вежбе о изградњи мостова између заједница, посебно у контексту неформалног образовања на Балкану, укључује креирање активности која подстиче разумевање, емпатију и дијалог између различитих група. Ево корак по корак приступа дизајнирању такве вежбе, који се заснива на принципима и циљевима наведеним у водичу „Дизајнирање ефикасних неформалних вежби“:

Корак 1: Дефинишите циљеве вежбе

Развијте вештине ефикасне комуникације и емпатије: Фокусирајте се на побољшање способности учесника да активно слушају и изражавају се на начин који је пун поштовања и емпатије.

Разумети и ценити различите перспективе и историје: Подстакните учеснике да уче о и из различитих позадина и искустава других.

Креирајте платформу за заједничка искуства и заједничко решавање проблема: Циљ је да се учесницима пружи прилика да раде заједно на заједничким циљевима или изазовима.

Корак 2: Одаберите одговарајућа педагошка средства

Активности играња улога: Развијте сценарије који захтевају од учесника да преузму улоге појединаца из различитих заједница. Ово им може помоћи да разумеју различите перспективе и изазове са којима се други суочавају.

Форуми за дијалог међу заједницама : Организујте форуме на којима учесници из различитих средина могу да дискутују о разним темама, да поделе своје приче и да се позабаве погрешним схватањима.

Колаборативни пројекти: Укључите учеснике у пројекте који захтевају сарадњу и интеракцију између различитих група, подстичући тимски рад и међусобно разумевање.

Сесије дељења прича: Створите безбедан простор за учеснике да деле личне приче које одражавају њихову културну позадину, искуства и гледишта.

Корак 3: Смернице за тренере и организаторе

Захтеви за тренере: Уверите се да су тренери вешти у решавању конфликта, обуци емпатије и вођењу осетљивих дискусија. Требало би да буду вешти у управљању групном динамиком и подстицању инклузивног учешћа.

Смернице организатора обуке: Организујте вежбу у неутралном и безбедном простору, обезбедите разноврсну заступљеност међу учесницима и обезбедите ресурсе за накнадне акције. Кључно је створити атмосферу поверења и поштовања.

Корак 4: Профил приправника

Регрутујте учеснике који су отворени за дијалог, имају искуство или интересовање за рад у заједници и спремни су да се суоче са личним предрасудама. Разноликост у групи учесника кључна је за успех вежбе.

Корак 5: Извођење вежбе

Увод : Почните са ледоломцем да бисте изградили удобност и повезаност међу учесницима.

Активности: Спровођење планираних играња улога, дискусија и колаборативних пројеката. Омогућите и усмјерите ове активности како бисте осигурали да су усклађене са циљевима учења.

Дебрифинг: Након сваке активности, одржите сесију разговора. Разговарајте о ономе што сте научили, изазовима са којима се суочавате и стеченим увидима. Подстакните размишљање о томе како се ова учења могу применити у стварним ситуацијама.

Завршетак: Завршите сесијом која резимира кључне закључке и разговара о потенцијалним наредним корацима или акцијама које учесници могу да предузму у својим заједницама.

Корак 6: Праћење

Подстицати стални ангажман и дијалог међу учесницима. Ово се може олакшати кроз групе друштвених медија, редовне састанке или сарадничке пројекте који се протежу даље од почетне вежбе.

Додатна разматрања

Осетљивост на локални контекст: Водите рачуна о историјском и културном контексту Балкана, прилагођавајући вежбу да буде релевантна и са поштовањем.

Флексибилност: Будите спремни да прилагодите вежбу на основу повратних информација учесника и динамике током сесије.

4. Планирање и фацититирање сесија

4.1. Постављање циљева

Циљеве учења су изјаве о томе шта ће ученици знати, разумети или моћи да ураде као резултат ангажовања у сесији. Добро дефинисани циљеве учења су од суштинског значаја за сесију, јер ће циљеве пружити јасноћу о сврси сесије, они ће водити развој/избор одговарајућег материјала за учење, метода и укупног садржаја, а циљеве учења ће такође утврдити одговорност између водитеља и ученика ¹.

Циљеве сесије треба да буду и одговарање на потребе учесника и на опште циљеве образовне активности, курса, пројекта или друге врсте активности чији је део сесија. Поред тога, циљеве треба да буду у складу са општим циљевима неформалног образовања. Стога, постоји неколико интегралних тачака које треба узети у обзир приликом постављања циљева сесије.

Прво, када се бавимо унапред процењеним потребама ученика, следеће аспекте треба узети у обзир приликом постављања циљева сесије:

- Постојећа професионална и образовна позадина / искуства учесника
- Циљеве професионалног развоја учесника
- Циљеве личног развоја учесника

Друго, општи циљеве целе активности / курса / пројекта, итд. треба узети у обзир када се постављају циљеве сесије:

- Циљеве сесије треба да буду релевантни за главне циљеве активности/курса/пројекта, итд.
- Циљеве сесије треба да буду кохерентни са циљевима других сесија, како би имали логичан ток и међусобну подршку сесија и њихових циљева током целе образовне активности/курса/пројекта итд.

Треће, циљеве сесије треба да буду изграђени на принципима квалитета и циљевима неформалног образовања:

- Циљеве сесије треба да укључују стручност и/или развој меких компетенција међу ученицима.
- Циљеве треба да буду реални и оствариви с обзиром на прошлост и потребе учесника, у складу са расположивим временом и окружењем сесије, и подржани контекстом целе образовне активности/курса/пројекта, итд.
- Циљеве треба да буду мерљиви, што значи да мерење краткорочног и дугорочног утицаја треба да покаже да ли су циљеве сесије постигнути иу којој мери.
- Циљеве треба да буду специфични и јасно описани и структурирани, како би их добро разумели фасилитатор и ученици.

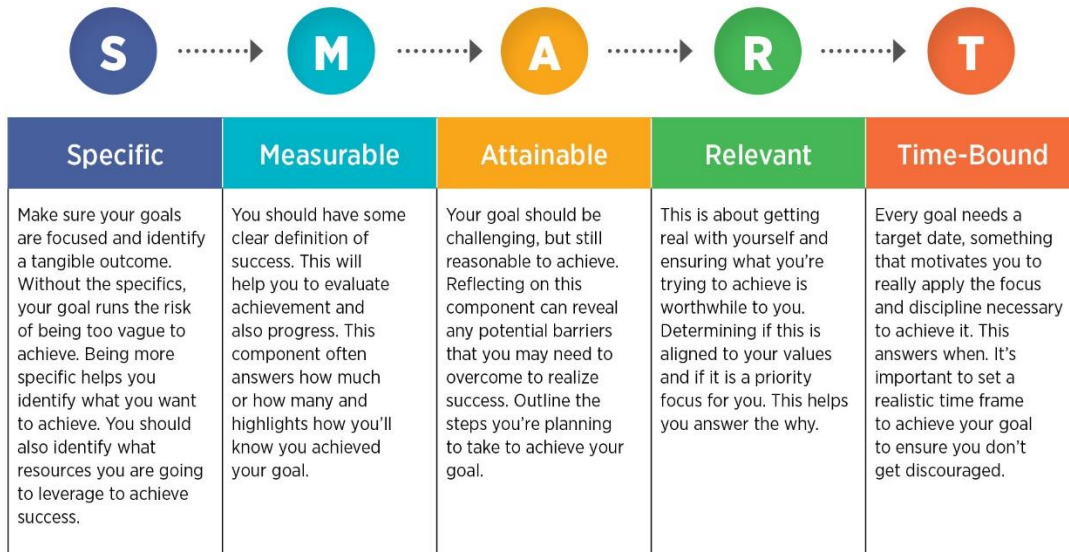
---

¹ <https://www.preventconnect.org/2014/12/writing-good-learning-objectives/>

- Циљеви треба да омогуће простор за индивидуално ангажовање ученика и да буду у складу са вредностима повезаним са људским правима .

Горе описана структура за постављање циљева сесије је структурирана у 3 одељка: потребе/позадина ученика, контекст целокупне образовне активности и стандарди/циљеви квалитета неформалног образовања. Колико год ова структура била корисна јер је згодна, постоји класичан режим за постављање било каквих циљева (или циљева), а то је такозвани SMART модел ²(погледајте слику испод).

SMART модел, који се обично користи за постављање циљева, али се лако може прилагодити за постављање циљева учења, укључује већину аспеката описаних у претходно датој структури за постављање циљева учења сесије. Због тога би требало извршити благо прилагођавање SMART модела за постављање циљева учења сесије, укључујући релевантност за прошлост и потребе ученика, релевантност за циљеве читаве активности учења / курса / пројекта и, бити у складу са другим стандардима квалитета неформалног образовања, као што је усклађеност са вредностима људских права. Међутим, овај модел је видљиво памтљивији с обзиром на његово име и структуру, па стога предложена адаптирана верзија може бити веома корисна као основа/структура за постављање циљева образовне сесије.

4.2 Израда плана сесије

Избор специфичних метода сесије и повезаних аспеката треба да буду у општој корелацији са главним циљевима сесије и са циљем да се постигну постављени циљеви.

²<https://iste.veb.unc.edu/activiti/is-iour-goal-smart-3-12/>

Методе треба да подржавају принципе неформалног образовања и стандарде квалитета, као што су:

- Образовне методе треба да се развијају искусним едукаторима и/или тестирају, њихов образовни аспект треба да буде дефинисан и видљив
- Методе и садржај сесије треба да буду у складу са компетенцијама водитеља, како би се обезбедила квалитативна фацитација и постизање високог потенцијала коришћених метода.
- Методе треба прилагодити специфичним потребама ученика – да одговоре на њихове циљеве учења и да одговоре на њихове физичке потребе за продуктивним учењем
- Методе треба да омогуће простор за флексибилност ако је потребно, у складу са индивидуалним ученицима или групним процесом
- Методе треба да буду привлачне за учеснике и да промовишу активно учешће и учење
- Методе треба да укључују вршњачко или групно сарадничко учење како би се промовисала размена и интеракција
- Методе треба да буду практичне, засноване на искуственом (учење кроз рад) приступ
- Методе би требало да се могу пренети на контекст стварног живота, директно или метафорички
- Тачке рефлексije треба да буду у складу са могућим, па чак и неочекиваним искуствима и исходима учења ученика

Јасна и педагошки одговарајућа структура сесије је један од интегралних аспеката успешне и продуктивне сесије. Фацитатор увек треба да има јасну структуру на уму, како би правилно фацитирао активност и био у стању да подржи процес учења учесника у највећој могућој мери, наравно, у складу са другим факторима.

Типично, неформална образовна сесија треба да буде структурирана према следећим елементима:

- Повећање енергије или загревање групе, обично уз употребу веома кратког (макс. 5 минута) енергајзера. Овај елемент је додатни и опциони, намењен да стимулише ум и тело. Овај елемент треба укључити само када је то прикладно у вези са следећом темом сесије и када модератор може да осети да је групи потребно појачање енергије, на пример, рано ујутро, после других сесија, или у било ком тренутку када је енергија групе видљиво ниска.
- Увођење општег плана сесије ученицима – то може побољшати разумевање планираног тока сесије, смањити анксиозност и изградити поверење између ученика и фацитатора. Када је прикладно и едукативно корисно, може се задржати елемент изненађења у делу практичне сесије
- Експериментални и/или практични део сесије – интерактивни рад у паровима или групама где учесници могу да се ангажују једни са другима и активирају свој процес учења, и/или искусе образовну методу о којој могу даље да размишљају, прилагођавају се свом контексту и поново користе . За овај део сесије могу се користити многе различите и јединствене технике неформалног образовања, као што су дискусије, дебате, истраживања, образовне стоне игре, симулационе игре и вежбе,

позориште, креирање производа или материјала, употреба технологије и онлајн алати, уметничке методе, визуелна помоћ за креативно размишљање и промоцију дискусије, тимско вођење, спортске игре, сензуална искуства, обезбеђење низа многих креативних задатака које треба обавити и још много тога. Многи алати се могу користити за откривање различитих метода, као што је онај креиран током овог пројекта „Упознајте наше комшије 2“, многе друге појединачне методе и алатке доступне на веб страници САЛТО (https://www.salto-iouth.net/tools/kutija_alata/) и на другим платформама посвећеним неформалном образовању

- Размишљање о искуственом и/или практичном делу сесије. Овом елементу треба посветити посебну пажњу, јер се често главни исходи учења уочавају и деле током овог дела сесије. Могу се користити различите методе – пленарни дебрифинг, дељење у групама или паровима, коришћење креативне визуелне помоћи за активирање рефлексивног размишљања, итд. Питања која одговарају сесији треба да буду добро формирана унапред и да дају прилику свима да изразе своја осећања и резултате учења. Због вероватне могућности неочекиваних тренутака учења и осећања, нека од питања за размишљање могу се прилагодити или се могу додати додатна питања како би се одговорило на неочекиване догађаје и тренутке учења
- Образовни инпут (теорија о теми сесије, повезан са циљевима сесије) могао би се дати у неколико момената у оквиру структуре сесије, према врсти искуственог/практичног елемента и врсти планиране рефлексije. Може се дати пре искуственог/практичног дела ако је потребно за тај део, али се често даје после рефлексije, као материјал који ученици чувају. Такође га могу заједнички креирати учесници током одговарајуће фазе сесије, али треба напоменути да је то улаз који не укључује нужно све тачке теоријског садржаја у вези са темом сесије
- Затварање сесије је обично веома кратко и може да подржи осећај завршетка и преласка на следећу/-е сесију, или паузе, или затварања дана, итд.

Кључни аспекти које треба размотрити пре креирања плана сесије:

- План сесије треба да одговара одређеном времену за сесију. Уобичајено је да сесија траје више времена него што је планирано због групног процеса и потреба, а генерално свака сесија ће функционисати боље ако се не жури. Због тога треба унапред размотрити неко додатно време
- Мора се узети у обзир окружење сесије – требало би да има довољно простора да се планирана активност спроведе заиста удобно, услови на месту одржавања треба да буду удобни и да не ограничавају активно учешће ученика (на пример, не би требало да буде превише хладно, треба да има довољно осветљења и свежег ваздуха итд.). Унутрашњи простор у односу на отворени простор такође треба узети у обзир, према најприкладнијој поставци за конкретну сесију и према доступности удобних и безбедних опција
- Инклузивно и активно учешће ученика треба промовисати прилагођавањем сесије и специфичних техника специфичним потребама ученика – њихова ограничења као што су сметње треба узети у обзир и адресирати унапред планираним неопходним модификацијама техника. То треба учинити без скретања посебне пажње на ограничења са којима се сваки учесник може суочити како би се оснажило своје учешће, а не да би се изазвала љутња и непотребна пажња на своја ограничења

- Сесију треба осмислити у складу са потребним и доступним материјалима, као што су техничка опрема, потрошни материјал, доступност личној опреми ученика ако је потребна, на пример паметни телефони или лични лаптопови итд.
- Сесија би требало да омогући простор за одређену флексибилност у погледу времена и специфичности структуре сесије, која се опционо може увести и користити у складу са процесом групе и значајним потребама
- Упутства која се дају ученицима током сваког елемента сесије увек треба да буду јасна и концизна, и треба проверити да ли су учесници разумели упутства
- Важност рефлексije – врло често, главне исходе учења учесници примећују током рефлексije. Стога су питања која фасилитатор даје за размишљање кључна за процес учења, а овај део сесије не треба ни на који начин журити – сваком учеснику треба дати простор и прилику да изрази своје исходе учења и осећања.
- Због драгоцених аспеката сваког елемента сесије, учеснике треба подстицати да у потпуности учествују у целој сесији, међутим, мора им се дати право да престану или не престану да учествују у било ком елементу сесије. На пример, учесници се можда неће осећати пријатно да учествују у активностима које могу изазвати веома емотивну реакцију, или које укључују додир других људи, или које укључују снимање слика (фотографија, видео снимака) особе, или које се држе код других особа непријатан начин или окружење, које је угодно за велику већину или остатак групе и не би се сматрало искључивим приступом. Свака особа има различите личне границе, које би требало да се позабаве пре сесије или целе образовне обуке/курса/активности, помињући да би одређени део сесије укључивао додиривање других људи или других аспеката личних граница и учесници треба да буду свесни да је њихово неучествовање због личних граница добродошло.
- Разматрање разноликости техника које се користе током сесије и читавог образовног курса/активности може бити важно за одржавање мотивације и ангажовања учесника. На пример, пречесто коришћење презентација или преретка употреба покрета може смањити ниво енергије и пажњу међу учесницима.

4.3 Технике фасилитације

Одговарајуће и квалитативне технике фасилитације треба да користи свесно од стране модератора током било које сесије неформалног образовања како би сесију подесила за успех и образовну продуктивност. Коришћење и разумевање најприкладнијих аспеката фасилитаторских техника и професионална самосвест долазе са временом и праксом, а посебно су подржани личним и вршњачким размишљањем о својим сесијама и целокупним компетенцијама.

Иако сваки фасилитатор развија свој јединствени стил фасилитације, технике које фасилитатор треба да угради у свој приступ фасилитације и о њима размишља, помињу се у следећим тачкама:

- Поставите окружење и позив – улагање фасилитатора у тренутке пре сесије може да постави основу за расположење сесије. На пример, фасилитатор може припремити окружење за учење да промовише инспиративне и позитивне вибрације, на пример, употребом музике, осветљења, декора и других сензорних елемената, када је то прикладно. Штавише, начини да се ученицима пожели добродошлица у окружењима

за учење такође могу створити позитивно и занимљиво расположење за учеснике, на пример, поздравити их и имати мали разговор са учесницима који долазе

- Фасилитатор треба да буде добро свестан циљева и плана сесије (предлаже се да води белешке о главним елементима и времену) и да има алате за решавање изазова и хитних ситуација, како би се обезбедио најбољи могући ток и управљање седнице
- Разматрање безбедног и безбедног окружења за учење може побољшати заштиту и укупну безбедност учесника, што може промовисати њихово пуно ангажовање на сесији. На пример, обраћање пажње на сагласност учесника, с обзиром на то да место има стандардне безбедносне и безбедносне стандарде, као што су противпожарни аларм и апарат за гашење пожара, заштита од споља, спречавање и решавање било какве емоционалне и физичке повреде током активности, ако их има, може побољшати добробит учесника. и учешће на седници
- Јасан, концизан говор и упутства могу значајно побољшати разумевање процеса сесије од стране ученика и промовисати њихово активно ангажовање, као и смањити конфузију и одвојеност учесника од тока и циљева сесије
- Активно слушање учесника, укључујући контакт (контакт очима, емоционални контакт и/или однос са учесником), апсорпцију (обраћање пажње на саопштени садржај који долази од учесника), преформулисање (изражавање саопштеног садржаја другим речима, како би се уверите се да је садржај правилно схваћен), дајући повратну информацију ако је потребно (може укључити вредан коментар на изражену мисао) и потврду (саопштите учеснику да је њихова мисао чула, схваћена и цењена)
- Употреба говора тела добродошлице, привлачног и позитивно повезаног говора тела може побољшати активно ангажовање учесника на сесији и мотивацију да учествују у свим елементима сесије. На пример, окретање од учесника може бити одвратно, створити невидљиву баријеру између фасилитатора и ученика и одвојити учеснике. Други пример би била употреба контакта очима са учесницима – не би требало да буде усмерен само на једног или неколико учесника како се не би стварала тензија, већ треба да се обраћа свим учесницима како би задржао њихову пажњу и поздравио њихово учешће и присуство. Треба узети у обзир многе друге елементе говора тела, као што су гестови рукама и тон гласа и други.
- Учесницима се увек треба обраћати са поштовањем, чак и током несугласице, како би се оснажили, издржали њихово достојанство и поздравили супротстављена мишљења и дискусију о њима током сесије. Чак и када би потенцијална штета могла ескалирати (емоционална, физичка) према другим учесницима, ствар треба да се позабави на начин са највише поштовања.
- Транспарентност од стране фасилитатора може подржати поверење и везу између фасилитатора и ученика, што може даље промовисати ангажовање учесника и процес учења. На пример, транспарентност о циљевима учења, плану сесије, чак и неуспесима, могућим пристрасностима, личном ставу или односу према теми учења, итд. може се поделити са учесницима
- Не наметати учесницима лични став, уверења, мишљења итд. Свако има права на своја уверења и мишљења и њихову модификацију. Улога фасилитатора је да подржава процес учења учесника, а не подучавање. Међутим, фасилитатор би требало да буде асертивнији у случајевима када приметити потенцијалну штету коју

било који учесник наноси другима или друштву (принцип без штете), пружањем чињеница и проверених теорија о том питању.

- Практиковање активне разноликости – признање свеукупне различитости између ученика (без непотребне пажње на појединце) и позив учесницима да поделе и дају доприносе који потичу из њиховог личног живота, порекла и талената могу бити охрабрујући и оснажујући. Осим што се бави интеркултуралном димензијом у окружењу интеркултуралног учења, то може пружити простор за истраживање предности интеркултуралности које могу промовисати процес учења и специфичне аспекте истог.
- Присуство, уочавање и адресирање потреба групе или ескалација проблема могу осигурати да се одговарајуће акције могу предузети на време и промовисати удобност, добробит и пуно ангажовање учесника у сесији
- Поновна енергија групе се може користити у дугој сесији где је приметно да учесници имају нижи ниво енергије и ангажованост након неког времена. Да би одржао ниво енергије учесника на вишим нивоима и поново активирао размишљање и активно учешће, фасилитатор може да уведе 1-2 минута дугачак енергајзер у одговарајућем тренутку, око средине или 2/3 сесије
- Снажно се препоручује да фасилитатор (или помоћни фасилитатор или учесник са овим делегираним задатком) води белешке о главним тачкама сесије, снима и чува колективне и дате инпуте и произведене материјале. Ови снимци се могу поделити са учесницима након сесије, како би могли поново да посете, прегледају и користе ове записе у будућности.

Додатни поени се могу додати на горњу листу, у зависности од стила фасилитатора, потреба групе иу складу са циљевима учења сесије и општим циљевима целог курса/активности/пројекта. Будући да су професионално искуство и самосвест водитеља пресудни за унапређење нечијих компетенција као фасилитатора, могу се користити различите методе самоиспитивања и рефлексije вршњака. Уобичајена и квалитативна метода рефлексije за фасилитаторе (углавном тренере, али могу да га користе и омладински радници) је оквир компетенција ЕТС тренера, доступан на платформи Аппраисер (<https://trainersappraisal.com/>). Модел компетенција за тренере је описан на платформи, а сваки појединачни фасилитатор може да процени своје и компетенције других фасилитатора у оквиру овог оквира, након што се пријави на платформу. Модел ЕТС компетенција за фасилитаторе састоји се од ових главних компетенција: Фасилитирање процеса учења, Успешна сарадња у тимовима, Интеркултурална компетенција, Учење за учење, Осмишљавање образовних програма, Грађанско ангажовање и Комуницирање на смислен начин са другима, а свака од њих се састоји од многих области и елемената то се може проценити ³. Након самопроцене ових компетенција, модератор може позвати друге регистроване модераторе да процене своје компетенције у било којој области од интереса. Процена нечијих компетенција као фасилитатора може побољшати не само свесну употребу квалитативних техника фасилитације, већ може побољшати и способност дизајнирања образовних сесија и суочавања са изазовима.

---

³ <https://trainersappraisal.com/help/manage-activities/ets-competence-model-for-trainers>

4.4 Суочавање са изазовима

Уобичајено је да се фасилитатор суочи са изазовима пре и током сесије, као и да је могуће да се учесници суоче са изазовима током сесије. Неколико алата за превенцију и акцију може се користити за решавање потенцијалних и постојећих изазова са којима се могу суочити и фасилитатор или ученици. Процена ризика пре почетка планирања сесије ће увек бити од користи како би се идентификовали могући изазови који се могу предвидети. То се може урадити навођењем потенцијалних фактора ризика и проценом могућности његовог настанка и нивоа негативног утицаја који може да створи. На основу евалуације сваког потенцијалног ризика, фасилитатор се може припремити за потенцијалне изазове (посебно за оне најугрожавније и могуће) одабиром алата који се могу користити за превенцију или акцију. У наставку су понуђени неки алати за превенцију и предузимање акција у суочавању са различитим изазовима.

Алати за превенцију изазова пре сесије:

- Процена ризика (као што је горе описано)
- Пратећи предложене стандарде квалитета неформалног образовања
- Процена потреба ученика
- Квалитативни дизајн сесије
- Користите визуелну помоћ и друге технике да повећате сопствену креативност и инспирацију за креирање јединствене и вредне сесије
- Одговарајућа припрема методологије седнице
- Процена и припрема окружења за учење
- Предузимање мера предострожности, као што је познавање излаза и процедура у случају нужде, познавање телефонских бројева хитних служби, безбедност од спољних и спољашњих елемената, припрема безбедног материјала/предмета који ће се користити на сесији.
- Планирање како да се са групом учесника позабаве безбедносним питањима и планирање предлога акција и понашања према безбедном окружењу за учење.
- Проценити сопствене компетенције као фасилитатор како бисте могли да планирате сесију у складу са сопственим компетенцијама и да одаберете алате за решавање изазова у складу са сопственим компетенцијама.
- Прикупите алате који се могу користити у случају да се суочите са изазовом касније током активности.

Алати за превенцију изазова током сесије:

- Безбедносне аспекте треба позабавити целом групом ученика, тако да свако има прилику да изрази своје потребе у погледу безбедног окружења, а понашања према физички и емоционално безбедном окружењу могу да се колективно договоре, као и да се физички забележе и поново. посетила
- Посебна пажња се може посветити пристанку и његовим облицима, очекиваном практичном понашању како би се обезбедио несметан ток седнице, начинима и процедурама како да се реше питања безбедности и безбедности, безбедносним и безбедносним аспектима у односу на национални закон (који се могу разликовати у зависности од тога да ли ученици и малолетници или одрасли)

- Позивање учесника да поделе своје могуће блокове за учење и промовишу креативно размишљање о томе како да им се обрате, како са стране учесника тако и са стране модератора
- Решавање могућности сукоба интереса и супротстављених мишљења унутар групе и предлаже поштовање, достојанствено, толерантно понашање
- Пратите време током сесије
- Употреба квалитативних техника фасилитације

Алати за решавање изазова који се појављују током сесије:

- Обратити се на изражене потенцијалне блокове учења код учесника када постоји расположивост за решавање тих потреба (као што је давање простора за даље објашњење или превођење садржаја, с обзиром на могућност да се побољша окружење за учење, коришћење техника за јачање мотивације – било које физичке, менталне, емоционалне, културне или друштвене потребе за активним и продуктивним учењем)
- Вежбајте флексибилност, оставите простор за потребе учесника и, ако вам понестане времена посвећеног сесији, смањите време посвећено било ком елементу сесије или га потпуно прескочите. Међутим, то би требало да буде логична одлука која не би значајно утицала на резултате учења или групни процес на негативан начин. Ако је могуће, посветите мало додатног времена да завршите сесију или позовите учеснике да преместе неки део сесије (као што је опширно размишљање када је потребно за многе учеснике) у друго време, на пример после радног дана или током дуга пауза
- Идите у току групног процеса и прилагодите мање аспекте елемената сесије, како бисте одговорили на потребе групе и области њиховог интересовања, међутим, имајте на уму да не скрећете са колосека са циљевима учења сесије
- Приликом доживљавања супротстављених мишљења унутар групе и напетости која се због тога ствара, подсетити на поштовање и толерантно понашање, као и охрабрити учеснике да покушају да виде одакле супротстављени учесник „долази“ емоционално или у вези са својим пореклом, и пружи простор за структурирани дијалог
- Користите технике решавања сукоба у случају ескалације озбиљног конфликта, на пример, позабавите се ескалираним конфликтом у овом тренутку и понудите структурирани групни или вршњачки дијалог и време за размишљање након сесије
- Држите се става принципа без штете када се чини да било каква штета ескалира или је ескалирала предузимањем могућих и одговарајућих мера за заустављање и смањење штете од стране неких учесника другима (обраћање на штетно понашање и тражење да се оно заустави, вербално или физичка интервенција ако је потребна и може се обавити безбедно, укључивање спољне помоћи и/или хитних служби)
- Поново енергизирајте групу ученика помоћу 1-2 минута дугих енергајзера како бисте повећали мотивацију и ангажовање
- Рекапитулација досадашњег групног процеса током средњег или раног краја активности да се размисли о позитивним аспектима досадашње продуктивности и да се подсети на следеће кораке

- Интервенисати и адресирати све потребе које су учесници изразили (када су у вези са општом доступношћу за решавање потреба и када су повезани са циљевима сесије)
- Када групни процес и интересовања снажно сугеришу, поново процените могуће алтернативне циљеве учења сесије
- Када процес групног учења и сесија буду блокирани препрекама које долазе изнутра од неких појединаца или групе, предложите неке технике за поновно активирање размишљања и ангажовања, као што је кратка пауза, визуализација циљева и баријере, итд.
- Подијелите проблем или изазов на подизазове, тако да стекнете јаснију визију о томе како ријешити различите аспекте изазова
- Искусни изазови могли би се и требали би се рјешавати током групне рефлексije, јер истраживање разлога изазова, доживљених потешкоћа због изазова и могућих рјешења које предлажу различити појединци могу пружити важан тренутак учења и за водитеља и за водитеља. учеснике, и обезбедити додатне алате за решавање и спречавање таквих изазова током будућих сесија које ће фасилитатор водити.

Важно је одабрати најприкладније алате који се могу користити са специфичном групом, који су у домету окружења и окружења за учење и које је модератор компетентан за употребу. Такође, изазови се не могу увек предвидети кроз процену ризика и решавање непредвиђених изазова захтева од фасилитатора да буде флексибилан и креативан, а то су компетенције које се побољшавају искуством и временом. Поред тога, фасилитатори су позвани да изазову сопствену перцепцију и начин размишљања у вези са дефиницијом изазова и опцијама за решавање различитих изазова.

5. Процена и мерење утицаја

5.1. Евалуација исхода учења

Концептуални оквир за евалуацију исхода учења

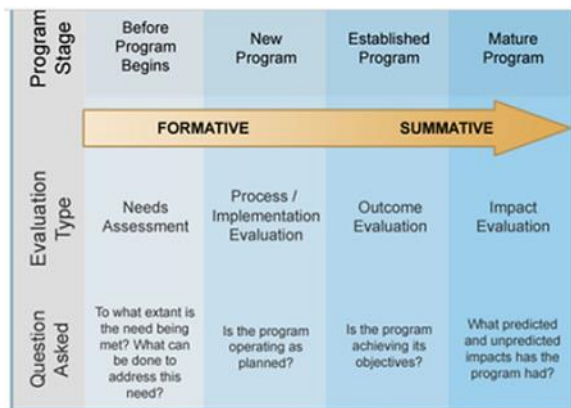
„Учење је процес којим појединац стиче нова знања, вештине, ставове, искуства и контакте, генеришући промене у понашању, доношењу одлука и деловању.“⁴ Неформално учење се односи на планиране, структуриране програме и процесе личног и друштвеног образовања

Cognitive domain - acquisition of knowledge -		Learning goals		Learning outcomes	
EVALUATION	- attitu	The lecturer's activities are key		The emphasis is on the activities of the participants	
SYNTHESIS	CHARA	They describe learning intentions - planned		They describe the results of learning - achieved	
ANALYSIS	ORGAN	The emphasis is on learning opportunities		The emphasis is on the application of what has been learned	
APPLICATION	VALUIN	They include an estimate of the amount that can be learned in a given amount of time		It requires flexible timing according to the defined quantity	
COMPREHENSION	RESPO	They are formulated with verbal nouns - training, development, building		They are formulated with active verbs	
KNOWLEDGE	RECEIV				

који су дизајнирани

⁴Nonaka I. (2000), Omogućavanje stvaranja znanja (sa G. von Krogh i K. Ichijo), Njujork: Okford Universiti Press.

да унапреде низ вештина и компетенција, изван формалног образовног програма. Са своје стране, **настава** се дефинише као процес пружања подршке ученику током учења, са циљем постизања одређеног личног или професионалног циља. **Циљеви учења** су кратке изјаве које описују шта се од ученика очекује да научи до краја дате образовне активности. *Блумова таксономија*⁵ (види слику изнад) је један од општеприхваћених оквира који се користе у процесу планирања, организовања и евалуације процеса учења, односно наставе. **Исходи учења** су очекивани резултати, показатељи шта ученик треба да зна, разуме, може⁶ и може да уради након завршетка дате образовне активности. Сам однос **између** циљева и исхода учења приказан је на слици десно.

Евалуација је систематски процес (погледајте слику испод) да би се разумело шта програм ради и колико добро програм то ради. Спроводи се ради мерења учинка/побољшања и идентификације врсте доказа која би била довољна за дати програм, односно заинтересоване стране. Он чини део текућег циклуса планирања, имплементације и унапређења програма. **Формативне евалуације** се спроводе током развоја и имплементације програма и корисне су ако

желимо смернице како да на најбољи начин постигнемо своје циљеве или унапредимо наш програм. **Сумативне евалуације** се спроводе по завршетку програма, дају одговор на питање у којој мери програм остварује своје циљеве, а могу бити: а) евалуације исхода (мере краткорочних и средњорочних промена учесника програма које су директно резултат програма). програма, као што су ново знање и свест, промене у ставовима, уверењима, друштвеним нормама и променама понашања **итд.** интервенције). **Стратегије** за процену исхода учења се класификују као директне (где се мери или вреднује стварно понашање ученика) или индиректне (укључујући анкете, фокус групе и друге активности које прикупљају утиске или мишљења о програму и/или његовим циљевима учења **СОЛО таксономија** (*Структура посматраних исхода учења*)⁷ је модел који описује нивое растуће сложености у разумевању предмета полазника; омогућава нам да оценимо рад полазника у смислу његовог квалитета.

⁵Bloom, BS; Engelhart, MD; Furst, EJ; Hill, VH; Krathwohl, DR (1956). Taksonomija obrazovnih ciljeva: Klasifikacija obrazovnih ciljeva. Vol. Priručnik I: Kognitivni domen. Njujork: Kompanija David McKai.

⁶Simpson, E. (1972), *Образовни циљеви у психомоторном домену*, vol. 3, Washington, DC: Griphon House, str. 25–30, ERIC ED010368, preuzeto 3. aprila 2018.

⁷Biggs, J B.; Collis, K F. (1982). *Vrednovanje kvaliteta učenja: SOLO taksonomija (struktura posmatranog ishoda učenja)*. Serija obrazovne psihologije. Nev lork: Academic Press. ISBN 0120975505. OCLC 7813155.

Евалуација исхода учења Радионице „Балканска визија“

Објективан:

Подстицање толеранције и разумевања међу младима на Балкану истраживањем и уважавањем позитивних аспеката њихових различитих култура кроз приступ цењеног истраживања.

Циљеви учења:

- Идентификујте и цените јединствене снаге и позитивне аспекте балканских култура.
- Негујте осећај толеранције фокусирајући се на заједничке вредности и позитивна искуства.
- Побољшајте вештине комуникације и сарадње у оквиру разнолике балканске групе.

• Планирани исходи учења радионице „Балканска визија“

На крају радионице „Балканска визија“ учесник **ће моћи** да:

ЗНАЊЕ	ВЕШТИНЕ	СТАВОВИ
ОПИШИТЕ основне појмове „културе“.	ДЕМОНСТРИРАЈТЕ спремност за учење о другим балканским културама	ИЗРАЖЕНА оријентација ка самосталном деловању на упознавању других балканских култура
ПРЕПОЗНАТИ она веровања, правила понашања, традиције и обреде око којих постоји највиши степен сагласности у бугарском, румунском, турском, македонском, грчком и српском народу.	ИГРА улогу сарадника у препознавању јединствених предности и позитивних аспеката балканских култура	ИЗГРАДИТЕ своје односе са другима узимајући у обзир јединствене снаге и позитивне аспекте других култура
ПРЕПОЗНАТИ она веровања, правила понашања, традиције и ритуале код балканских народа, који стварају друштвени склад, осећај идентитета и припадности, систем поретка, друштвени и економски напредак.	КОРИСТИТЕ термин "култура" на исправан начин.	ПРИХВАТИ указивање на грешке у изградњи односа са другим културама
ОПИШИ богатство балканских култура	РАД у групи / тиму	ПРИХВАТИ одговорност за напредак у изградњи вашег односа са другим културама
ОПИШИ суштину културне разноликости	УЧИТИ посматрајући понашање припадника других култура.	СЛУШАЈТЕ пажљиво презентацију радионице и остале учеснике
НАВЕДИТЕ примере заједничких вредности.	ПРАТИТЕ смернице које обезбеђују поштовање културне разноликости	СХВАТИТЕ важност поштовања културне разноликости за сопствени развој
РАСПРАВЉАЈТЕ кључне аспекте балканских култура	КОРИСТИТЕ заједничке вредности у свом понашању	АКТИВНО учествује у радионици

ОБЈАСНИТЕ концепт „толеранције“. „толеранција“	СПРОВОДИТИ активности памтећи принцип поштеног понашања према другима	ИСКАЗУЈЕ мотивацију по принципу толерантног понашања.
ОПИШЕ особине комуникативне особе ОПИШЕ особине комуникативне особе	КОРИСТИТЕ технику „активног слушања“.	ВИДИ значај добре комуникације са припадницима других култура за лични и друштвени развој
ИЛУСТРИРА три основна облика сарадње (сарадња, координација и сарадња) кроз пример из сопственог искуства	ИЗАБЕРИТЕ, према датој ситуацији, одговарајућу технику асертивне комуникације	ВИДИ важност поштовања заједничких вредности за лични и друштвени развој
ОБЈАСНИТЕ Објасните појам активног слушања	ОДАБЕРИТЕ, према датој ситуацији, одговарајућу технику за решавање конфликта	ВРЕДНИТЕ овладавање и примену основних принципа и техника ефективне комуникације у складу са њиховим значајем за хармонизацију међусобних односа усклађивање међусобних односа
НАУЧИТЕ како да се развијете кроз учење о другим културама	КОРИСТИТЕ одговарајућу технику успешне комуникације, како бисте искористили индивидуалне предности сарадника	ДАЈЕ вам мотивацију да даље развијате своје личне комуникацијске вештине

• *План евалуације исхода учења на радионици „Балканска визија“*

Циљеви евалуације	<ol style="list-style-type: none"> 1) Утврдите да ли извођење дизајна учења пружа задовољавајуће инструкције, помаже у постизању циљева радионице и помаже учесницима да стекну неопходне вештине и знања 2) Утврдите да ли радионица омогућава учесницима да своје учење пренесу у примењене вештине и релевантне контексте 3) Утврдите да ли су сценарио рационализације и материјали за учење интегрисани у специфичне потребе полазника обуке 4) Утврдите да ли су потребне било какве промене у планирању и извођењу радионице да би била ефикаснија
Врста евалуације	Сумативно вредновање
Стратегија процене исхода учења	Индиректан
Техника оцењивања	Иста анкета на почетку и на крају циклуса учења. Напомена: посебно, почетна анкета се спроводи на почетку радионице „Балканска визија“

метрика процене	Процент учесника који су напредовали у развијању толеранције и разумевања за припаднике других балканских култура	
Критеријуми успеха	Најмање 75% учесника је напредовало	
Анкетна питања	И.	1. Који су позитивни аспекти националне културе којој припадате?
		2. Чегамтите из балканских култура кроз своја чула (нпр. боја турских пијаца; хармонија грчких храмова, мириси српске кухиње, ритмови бугарске или македонске музике, чистоћа румунских градова, итд.) ?
		3. Шта вас чини најпоноснијим када је у питању ваша култура?
	ИИ.	4. Који су позитивни аспекти других балканских култура?
		5. Који елементи других балканских култура би могли да допуне националну културу у вашој земљи? (Одговор може бити: не знам.)
		6. Шта вас занима када су друге културе у питању? (Одговор може бити: Не занима ме то.)
	ИИИ:	7. Шта бих издвојио као заједничко свим балканским културама (одговор може бити: нисам размишљао о томе.)?
		8. Који елементи (особине) других балканских култура би се могли прилагодити културним потребама ваше земље? (Одговор може бити: не знам.)
		9. Поделите своје искуство са неким ко је из друге културе, друге религије, другачије политичке позиције, итд. (Одговор може бити: Немам то искуство.)
	ИВ.	10. Које позитивне аспекте балканских култура повезујете са напретком ваше земље? (Одговор може бити: Нисам размишљао о томе.)
		11. Који елементи балканских култура би се могли координирати и развијати? (Одговор може бити: не знам.)
		12. Иза којих вредности треба да стоје сви балкански народи?
Оквир за процену исхода учења	<i>СОЛО таксономија</i> (структура посматраних исхода учења)	

Евалуација исхода учења на радионици „Градимо мостове разумевања“

Објективан:

Неговање толеранције и разумевања истраживањем и уважавањем позитивних аспеката културне разноликости кроз приступ Аппрециативе Инкуири.

Циљеви учења:

- Да идентификује и цени предности и позитивне аспекте различитих култура, демонстриране кроз групне презентације.
- Подстицати осећај толеранције фокусирањем на заједничке вредности и искуства у дискусијама у малим групама.
- Побољшати вештине комуникације и сарадње унутар мултикултуралне групе, приказане током интерактивних елемената активности.

- **Планирани исходи учења радионице „Градимо мостове разумевања“**

По завршетку радионице „Градимо мостове разумевања“ учесник **ће моћи** да:

ЗНАЊЕ	ВЕШТИНЕ	СТАВОВИ
ОБЈАСНИТИ суштину потребе поштовања културних разлика (културна осетљивост)	УЧИТИ уочавајући сличности и разлике између балканских култура (изграђује културну свест)	ПАЖЉИВО пратите представљени садржај.
Идентификујте предности и недостатке сопствене културе	ИЗВРШАВАЈТЕ активности памтећи предности и позитивне аспекте културе којој припада	КОНСТРУКТИВНО сарађује са другима
РЕЗИМИРА предности и позитивне аспекте различитих (балканских) култураРЕЗИМИРА предности и позитивне аспекте различитих (балканских) култура	ВРШИТЕ активности памтећи предности и позитивне аспекте других балканских култура	ПОКАЗУЈЕ обзирност према припадницима других култура и помаже им
ОБЈАСНИТЕ својим речима заједничке вредности и искуства балканских култура	ПРАТИТЕ смернице о толерантном понашању	АКТИВНО СЕ ДРУЖИТЕ са припадницима других култура.
УЧИТЕ о другим културама у стварању заједничке перспективе.	ОРИЕНТЕС припаднике других култура ка заједничкој перспективи	УЗМИ друге перспективе
ОБЈАСНИТЕ својим речима кључне аспекте културе толеранције	ХАРМОНИЗУЈЕ своје деловање са критеријумима за успостављање заједничке перспективе	СМИСЛЕНО ОРГАНИЗУЈЕ рад на решавању постављених задатака
РАЗУМИЈЕТЕ кључне аспекте концепта интеркултуралне комуникације	ПРАТИТЕ Смернице о ефикасној интеркултуралној комуникацији	ПРОЦЕНИ заједничке вредности
ПРИМЕНИ у новим условима знања о ефективној интеркултуралној комуникацији	Прилагодите своје поступке у складу са правилима интеркултуралне комуникације	РАЗВИЈА заједничку перспективу
КОРИСТИТЕ знање о кључним аспектима невербалне комуникације	УЧИТИ посматрајући знакове невербалне комуникације.	КРЕИРАЈТЕ своје мишљење о заједничким елементима балканских култура

- **План евалуације исхода учења радионице „Градимо мостове разумевања“.**

План евалуације дефинисан у тачки 1.2.2 је у потпуности примењен, при чему је представљено евалуационо истраживање спроведено на крају радионице „Градимо мостове разумевања“.

Евалуација исхода учења тематске СВЕТ КАФЕ

Објективан:

Промовисати толеранцију, прихватање и разумевање међу младима из Турске, Румуније, Бугарске, Србије, Грчке и Македоније кроз отворен и конструктиван дијалог.

Циљеви учења:

- Развијте дубље разумевање међусобне културне позадине кроз вођене дискусије.
- Негујте осећај прихватања и толеранције за различите перспективе.
- Побољшајте вештине комуникације и сарадње у мултикултуралном окружењу.

• **Планирани исходи учења тематске СВЕТ КАФЕ**

Након завршене тематске СВЕТСКЕ КАФЕ, учесник **ће моћи** да:

ЗНАЊЕ	ВЕШТИНЕ	СТАВОВИ
СХВАТИТЕ разлику између "дубоке" и "површинске" културе	УЧИТИ уочавајући сличности и разлике између балканских култура (изграђује културну свест)	ПАЖЉИВО пратите представљене садржаје
ОБЈАСНИТЕ својим речима способност културе да одржи континуитет и обезбеди да група људи остане верна свом изворном себи, идентитету и вредностима	ДЕМОНСТРИРА спремност за упознавање других балканских култура	СТВАРИ сопствено мишљење о заједничким елементима балканских култура
ОБЈАСНИТЕ својим речима кључне факторе у развоју ваше културе, укључујући и историјске	ИГРА УЛОГУ сарадника у препознавању јединствених снага и позитивних аспеката балканских култура	ПОКАЗУЈЕ обзирност према припадницима других култура и помаже им
РЕЗИМИРА утицај историјских фактора у развоју балканских култура	КОРИСТИТЕ елементе појма „култура“ на исправан начин	АКТИВНО ГРАДИ контакте са припадницима друге културе
АНАЛИЗУЈЕ културну разноликост на Балкану	ВЕЖБЕ рад у групи/тиму	ПРИХВАЋА друге перспективе
КОРИСТИТЕ знање о концепту "толеранције"	ПРАТИТЕ упутства о толерантном понашању	СМИСЛЕНО ОРГАНИЗУЈЕ рад на решавању постављених задатака
РАСПРАВЉА кључне аспекте балканских култура	ХАРМОНИЗУЈЕ своје деловање са критеријумима за успостављање заједничке перспективе	ПРОЦЕНИ заједничке вредности
РАЗУМИЈЕТЕ кључне аспекте концепта интеркултуралне комуникације	ПРАТИТЕ упутства о ефикасној интеркултуралној комуникацији	РАЗВИЈА заједничку перспективу
ПРИМЕНИ у новим условима знања о ефективној интеркултуралној комуникацији	ПРИЛАГОЂАВА своје поступке у складу са правилима интеркултуралне комуникације	СТВАРИ сопствено мишљење о заједничким елементима балканских култура
КОРИСТИТЕ знање о кључним аспектима невербалне комуникације	УЧИТИ посматрајући знакове невербалне комуникације	КОНСТРУКТИВНО сарађује са другима

- **План вредновања исхода учења тематске СВЕТ КАФЕ**

У потпуности се примењује план евалуације дефинисан у тачки 1.2.2, с тим што се приказана евалуациона анкета спроводи на почетку тематске ВОРД ЦАФЕ.

Евалуација исхода учења радионице „Смешни Балкан“

Објективан:

Промовисати културно разумевање и повезаност међу балканском омладином кроз хумор и комедију.

Циљеви учења:

- Кроз духовите изразе, учесници ће препознати и идентификовати културне нијансе, обичаје и традицију из различитих балканских земаља.
- Развијте међукултурну емпатију: Учесници ће развити емпатију разумевањем и уважавањем различитих културних перспектива

- **Планирани исходи учења радионице „Смешни Балкан“**

По завршетку радионице „Смешни Балкан“, учесник **ће моћи** да:

ЗНАЊЕ	ВЕШТИНЕ	СТАВОВИ
ПРЕПОЗНАТИ она веровања, правила понашања, традиције и ритуале који карактеришу друге балканске културе	УЧИТИ уочавајући сличности и разлике између балканских култура (изграђује културну свест	ПАЖЉИВО пратите представљени садржај.
СХВАТИТЕ дубљи смисао различитих обичаја и традиција балканских народа	СПРОВОДИ активности памћењем предности и позитивних аспеката других балканских култура	КОНСТРУКТИВНО сарађује са другима
СХВАТИТЕ заједничке вредности балканских култура	ДЕМОНСТРИРАЈТЕ спремност за учење о другим балканским културама	ПОКАЗУЈЕ обзирност према припадницима других култура и помаже им
КОРИСТИТЕ знање о другим културама да осмислите заједничку перспективу	ПРАТИТЕ смернице о толерантном понашању	АКТИВНО ГРАДИ контакте са припадницима друге културе
ОБЈАСНИТИ суштину потребе поштовања културних разлика (културна осетљивост)	ОРИЕНТЕС припаднике других култура ка заједничкој перспективи	ПРИХВАЋА друге перспективе
РЕЗИМЕ предности и позитивне аспекте различитих (балканских) култура	ХАРМОНИЗУЈЕ своје деловање са критеријумима за успостављање заједничке перспективе	СМИСЛЕНО ОРГАНИЗУЈЕ рад на решавању постављених задатака

- План евалуације исхода учења радионице „Смешни Балкан“

План евалуације дефинисан у тачки 1.2.2 је у потпуности примењен, али је приказано евалуационо истраживање спроведено на крају радионице „Смешни Балкан“.

5.2. САМОРЕФЛЕКСИЈА И ПОВРАТНА СТРАНИЦА УЧЕСНИКА

Концептуални оквир за саморефлексију и повратну информацију

<p>Саморефлексија</p>	<p>Процес унутрашње комуникације са самим собом. Када неко одвоји време да размисли о свом раду, анализира разлоге који су довели до напретка у знању, вештинама и способностима, одакле је дошао, шта за њега значи исход учења, да ли је ефикасан за њега и шта могу учинити у вези с тим. . Свако ко је заинтересован за напредак у свом животу – лично или професионално – може имати користи од саморефлексије. Постоји саморефлексија као а) 'размишљање у акцији' и б) 'размишљање о акцији'. Саморефлексија у акцији се дешава док смо укључени у ситуацију, током које постајемо свесни шта мислимо, осећамо и радимо. Саморефлексија треба да се заснива на критеријумима који одражавају личне циљеве и очекивања. То подразумева да студент или предавач сам дефинише шта је добар рад, чинећи га делом процеса од учења до евалуације.</p>
<p>Повратна информација</p>	<p>Дефинише се као реакција или мишљење учесника о напорима оних на које утиче. Као и саморефлексија, то је користан елемент за промену курса у личном развоју. Разлика је у томе што овде друга особа као што је колега или предавач даје повратну информацију, која може бити неформална, формална, формативне или сумативне. Требало би да буде благовремен, тачан, конкретан и ефикасан, како би могао да учи из уочених грешака и успеха. Повратне информације су суштински алат за мотивисање и праћење учења. Интегрисање повратних информација у вашу дневну или недељну рутину чини их делом нашег личног процеса учења. Било да дајемо или примамо, одређене вештине су неопходне да бисмо ефикасно дали и примали повратне информације.</p>
<p>Две врсте саморефлексије и повратне информације</p>	<p>Повратна информација и саморефлексија се могу класификовати у две врсте: унутрашње и спољашње. Унутрашња повратна информација и саморефлексија засновани су на сопственим перцепцијама, осећањима и судовима о личном учинку. Екстерне повратне информације и саморефлексија заснивају се на информацијама, мишљењима и сугестијама других, као што су вршњаци, ментори или стручњаци. Обе врсте повратних информација и саморефлексије су вредне и комплементарне, јер могу пружити различите перспективе и увид у лични учинак.</p>
<p>Предности саморефлексије и повратне информације</p>	<p>Најважнији принципи учења, јер истичу аутономију ученика, самостално учење и доживотно учење. Они побољшавају лични учинак повећањем самосвести, самоефикасности и саморегулације. Самосвест је способност да се препознају нечије емоције, мисли и</p>

	<p>понашања и како они утичу на нечије исходе. Самоефикасност је вера у сопствене способности за постизање личних циљева. Саморегулација је способност да контролишете своје импулсе, емоције и поступке и да их ускладите са својим вредностима и стандардима. Примањем повратних информација и ангажовањем у саморефлексији, ове вештине се побољшавају и лични учинак се побољшава.</p>
<p>Извори саморефлексије и повратне информације</p>	<p>Они долазе из различитих извора, као што су самопроцена, повратне информације вршњака, повратне информације ментора или повратне информације стручњака. Да би се проценио сопствени учинак и идентификовале сопствене снаге и области за побољшање, користе се алати као што су часописи, контролне листе, рубрике или квизови. Дељење повратних информација са колегама, колегама из разреда или пријатељима који деле сличне циљеве или интересовања такође може бити од помоћи. Поред тога, савет се може тражити од ментора, тренера или наставника са више искуства у овој области. Или се повратне информације могу тражити од стручњака са високим стандардима и кредибилитетом у домену који могу понудити објективне и критичке повратне информације.</p>
<p>Саморефлексија и стратегије повратних информација</p>	<p>Ефикасно коришћење повратних информација и саморефлексије укључује планирање кроз постављање циљева, стандарда, вредности и извора повратних информација. Док радите на задатку или пројекту, пратите свој учинак и прикупљајте повратне информације. Након што завршите задатак или пројекат, прегледајте свој учинак и размислите о томе шта је добро прошло и шта се може побољшати. Идентификоване су радње које треба предузети да би се побољшао учинак, као што је ревизија циљева, стандарда, вредности или извора повратних информација или промена стратегија или понашања.</p>
<p>Изазови саморефлексије и повратне информације</p>	<p>Када смо склони да преценимо или потценимо свој учинак, или да се фокусирамо на позитивне или негативне аспекте повратних информација, у зависности од нашег тренутног расположења. Када имамо потешкоћа да прихватимо повратне информације које су у супротности са личним очекивањима, преференцијама или уверењима. Када имамо потешкоћа да тумачимо или интегришемо повратне информације које су недоследне, нејасне или конфликтне. Такође, када смо преплављени повратним информацијама које су превише честе, превише или превише сложене. Да бисте превазишли ове препреке, важно је остати отворен и флексибилан у погледу повратних информација и саморефлексије.</p>

Саморефлексија исхода учења на основу СОЛО таксономије

СОЛО (Структура посматраних исхода учења) таксономија⁸				
- Структурирани оквир који учесници могу да користе да унапреде своје размишљање и				
Prestructural	Unistructural	Multistructural	Relational	Extended abstract
				
Learning outcomes show unconnected information and no organisation.	Learning outcomes show simple connections but importance is not noted.	Learning outcomes show connections are made but significance to overall meaning is missing.	Learning outcomes show connections are made and parts are synthesised with the overall meaning.	Learning outcomes go beyond the subject and make links to other concepts – generalising, predicting, evaluating.
No idea	One idea	Many ideas	Related ideas	Extended ideas
				
учење -				
<i>СОЛО нивои, симболи и рука пева⁹</i>				
Нивои разумевања	СОЛО таксономија је подељена на пет нивоа разумевања перформанси, при чему је знање интегрисано на сваком нивоу таксономије. Нивои самоефикасности се крећу од ниског (преструктуралног) до високог (проширени резиме). СОЛО таксономија је хијерархијска и свака фаза укључује претходну и додаје јој нешто:			
	СОЛО 1: <u>Предструктурни ниво</u> - стичем делове неповезаних информација. Не разумем тему, користим небитне информације и/или потпуно промашим поенту. Кључне речи: не успевам; Не знам; Недостаје ми поента. Пример: На питање попут „Шта разумете под појмом култура?“, одговарам „Не знам“			
	СОЛО 2: <u>Униструктурални ниво</u> – Могу да се бавим само једним важним аспектом предмета, теме или задатка. У стању сам да направим једноставне и очигледне везе, али не разумем шири значај информација које добијам. Кључне речи: дефинисати,			

⁸Džon Bigs и Kevin Kolins (1982) развили су таксономију СОЛО (Структура посматраних исхода учења) као систематски начин описивања како учинак ученика расте у сложености када учи различите предмете или савладава задатке. СОЛО таксономија пружа једноставан, поуздан и робустан модел за три нивоа разумевања, тј. површински, дубински и концептуални ниво (Бигс и Колис 1982).

⁹Izvor: <https://www.teachingtimes.com/building-students-reflective-skills-vith-solo-takonomi/>

	<p>идентификовати, назвати, означити, пратити једноставна упутства, пратити, репродуковати, пронаћи, пребројати, уредити, препознати, пронаћи. Пример: На питање типа „Шта разумеш под појмом култура?“, одговарам „Народна музика“</p>
	<p>СОЛО 3: <u>Више нивоа</u> – Разумем неколико аспеката предмета, теме или задатка, али њихов однос један према другом и према целини остаје одвојен. Не повезујем идеје и концепте око теме, већ их третирам независно. Кључне речи: описати, стање, комплетно, наставити, комбиновати, израчунати. Пример: На питање типа „Шта разумете под појмом култура?“, одговарам „То је све – материјално и духовно, што је човек створио својим радом“. Има своју креативну и репродуктивну димензију"</p>
	<p>СОЛО 4: <u>Ниво односа</u> - Могу да разумем односе између неколико аспеката и како се они могу уклопити у целину. Одговарам са разумевањем теме и у стању сам да уклопим све делове заједно. Кључне речи: поредати, класификовати, поредити и супротставити, објаснити (узрок и последица), формирати аналогију, организовати, разликовати, поставити питање, повезати, применити, описати. Пример: На питање типа „Шта разумете под појмом култура?“, одговарам „Култура је сложена друштвена појава и веома широк појам који обухвата све материјалне и духовне вредности људског рада у природи, друштву и мишљењу. " Као друштвени феномен садржи неколико различитих компоненти: 1) ради се о стварању, стварању и производњи материјалних и духовних културних добара; 2) постоји процес преношења, комуникација, односно комуникација, културна добра треба учинити доступним; 3) процес прихватања, рецепције културних вредности или процес селекције или одбијања“.</p>
	<p>СОЛО 5: <u>Проширени апстрактни ниво</u> - Могу да успоставим везе не само унутар датог предметног поља, већ и изван њега. У стању сам да генерализујем структуру изван онога што је дато, могу да перципирам структуру из много различитих перспектива и пренесем идеје у нове области. Имам способност да генерализујем, постављам хипотезе, критикујем или теоретизирам. Кључне речи: генерализовати, предвидети, проценити, размислити, поставити хипотезу, теоретисати, створити, доказати, оправдати, аргументовати, компајлирати, дати приоритет, дизајнирати, конструисати, извести, објаснити, применити, анализирати. Пример: На питање типа „Шта разумете под појмом култура?“, одговарам „Култура је сложена друштвена појава и веома широк појам који обухвата све материјалне и духовне вредности људског рада у природи, друштву и мишљењу. " Као друштвени феномен садржи много различитих компоненти и функција: 1) ради се о стварању, стварању и производњи материјалних и духовних културних добара; 2) постоји процес преношења, комуникација, односно комуникација, културна добра треба учинити доступним; 3) процес прихватања, прихватања културних вредности или процес селекције или одбацивања. Једна од основних функција</p>

	<p>културе је преношење културних добара и вредности на појединце и групе, са генерације на генерацију, са генерације на генерацију. На развој културе утичу: Биолошке потребе и нагони човека, психолошки процеси и основне људске карактеристике (усправан став, гласовни апарат, физичко и социјално окружење. Разлике у култури настају услед: културне варијабилности, културног релативности, разлика у окружењу и људска генијалност и способност да апсорбују и прошире нову културу"</p>
<p>Зашто је СОЛО таксономија корисна</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Помаже учеснику/наставнику да смислено размишља о томе који је следећи ниво њиховог учења. • Користе га заједно предавачи и студенти. • Омогућава идентификовање и примену ефективних критеријума успеха. • Нуди испоруку и повратне информације о исходима учења. • Ученици разумеју разлоге за све што раде и разумеју да су побољшања последица њихових сопствених стратегија • Показује разлику између дубоког и површинског разумевања, помажући ученицима да схвате где се налазе у том спектру и шта треба да ураде да би кренули напред.
<p>Добар алат за саморефлексију заснован на СОЛО таксономији</p>	<p>Изјава „Ја могу“ је општеприхваћено средство за коришћење ефикасне саморефлексије засноване на СОЛО таксономији. У овом контексту, ова изјава значи: „Свестан сам свог личног развоја и размишљам о свом знању, вештинама и искуствима као о начину да побољшам своје благостање и да се суочим са изазовима“. Повезао сам се са овом изјавом јер често размишљам о томе шта могу учинити да побољшам ваше навике у учењу. Када се добро уради, изјаве „могу“ ми помажу да разумем о чему учим, зашто је то важно, како да учим и шта треба да урадим да бих показао да сам научио. Ове изјаве такође преносе напредак у учењу повезујући оно што је научено од јуче, данас и сутра. Коначно, изјаве „могу“ ми омогућавају да боље сам проценим свој напредак тако што ми омогућавају да одговорим на три питања о свом учењу: 1. Где треба да идем? 2. Где сам сада? 3. Шта треба да урадим да премостим јаз између места где треба да идем и где сам сада? Пример изјаве „могу“: Могу својим речима да објасним разлику између своје и других балканских култура.</p>

Повратне информације од учесника о квалитету вођења и фацитације радионице/Word Cafe-a

Добро управљање радионицом је способност да се подстакне размишљање и дискусија, да се сви осећају пријатно, да учествују и поделе своје идеје, а да се притом побрине да све буде по плану и на време.

Мерење квалитета лидерства је једна од најважнијих метрика радионице и нешто о чему тражимо од наших учесника повратну информацију. Постављена питања укључују следеће:

- Да ли је ваш водитељ радионице водио радионицу глатко и на време?
- На скали од 1 до 10, при чему је 10 одличан, како бисте оценили вештине свог водитеља да би радионицу учинио занимљивом и занимљивом?
- Који савет бисте желели да поделите са својим фасилитатором како би радионица боље протекла?
- Шта вам се највише допало током радионице?

Повратне информације од учесника, односно њихови одговори на ова питања обично се добијају путем анкете.

5.3. ДУГОРОЧНА ПРОЦЕНА ИСХОДА УЧЕЊА

Концептуални оквир за дугорочну процену исхода учења

Утицај	Дефинише као изражен ефекат који нешто, посебно нешто ново, има на ситуацију, особу, одређени ентитет или окружење. То је вишедимензионални концепт. "У процесу процене утицаја, термин утицај описује све промене за које се очекује да ће се десити као резултат имплементације и примене дате опције/интервенције политике. Такви утицаји се могу јавити у различитим временским оквирима, утицати на различите актере и бити релевантни на различитим нивоима (локални, регионални, национални и ЕУ). У контексту евалуације, утицај се односи на промене повезане са одређеном интервенцијом које се дешавају на дужи рок." ¹⁰
Врсте утицаја	Утицај се сматра намерним или ненамерним, позитивним или негативним. У посебном смислу може бити предвиђено или непредвиђено. Предвиђени утицаји су увек позитивни.
Димензије утицаја	<p>1) <i>Апликација</i> – Пројекција; Потенцијални; Ретроспектива.</p> <p>2) <i>Обим</i> – специфичан, унапред дефинисан, познат; Недефинисано, неочекивано, непознатљиво;</p> <p>3) <i>Предмет и ниво промене</i> – а) Предмет или јединица: Појединац, Домаћинство, Група у заједници, Мрежа, Институција, Становништво, Сектор, Политика, Животна средина. б) Ниво: локални, држава/покрајина, национални, регионални, континентални глобални</p> <p>4) <i>Степен одвојености</i> – Директан и прилично сигуран; Директан, али неизвестан; Умерено; Далеко и неизвесно.</p> <p>5) <i>Непосредност, стопа и трајност промене</i> – а) Временски оквири: тренутна до краткорочна промена, сезонска, краткорочна до средњорочна, средњорочна до дугорочна, дугорочна, б) трајност: неповратна, реверзибилна /променљиво, издржљивије, али и даље реверзибилно.</p>

¹⁰Званична дефиниција утицаја од стране Европске комисије, <https://ioumatter.world/en/definition/impact-definition/>

	6) <i>Хомогеност бенефиција</i> - Претежно уједначене бенефиције, променљиве бенефиције, ривалске бенефиције.
Утицај и исход	Утицај и исход су два повезана, али различита концепта у евалуацији програма, политика и интервенција. Исход се односи на тренутне или краткорочне резултате програма или интервенције. Гледа на специфичне, лако дефинисане резултате или исходе. Утицај се, с друге стране, односи на дугорочне ефекте програма или интервенције – промене или разлике које су настале као резултат. Утицај се обично изражава у смислу користи или последица за намераване кориснике или заинтересоване стране, као што су побољшања здравствених исхода или отварање нових радних места. У суштини, утицај је дугорочни ефекат исхода, ширег обима.
Одрживост и утицај	Концепт утицаја је посебно релевантан у контексту одрживости, јер наглашава потребу за разматрањем дугорочних ефеката наших акција и одлука на свет природе и заједнице које га насељавају. Ово може укључивати утицај на будуће генерације, као и утицај на локалне и националне институције, или глобалне системе као што су међународне институције, екосистеми итд.
Импацт оквир радионица и Ворлд Цафе-а	Утицај радионица и Ворлд Цафе-а реализованих у оквиру пројекта „Упознај своје комшије 2“ сегментира утицај рада његових реализатора на пружању подршке младима у обуци за интеркултурално разумевање и прихватање различитости

Процена утицаја постигнутих исхода учења

Циљеви процене утицаја	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити информације доносиоцима одлука о кључним ефектима спроведених активности • Уградити научене лекције у нове процесе пројекта
Оквир за процену утицаја са аспектима мерења	<i>(1) Примена</i> – Концепт утицаја се примењује ретроспективно, како би се измерили ефекти интервенције и прилагодили у наредним пројектним циклусима. Подразумевани аспект мерења - Постављање питања. На пример: Да ли сте у протеклом периоду проширили своје контакте са припадницима других балканских култура? Да ли осећате да се сада више повезујете са припадницима других култура? Као вршњачки едукатори, да ли сте до сада применили своје вештине за

интеркултурално разумевање и поштовање различитости, на формалан или неформалан начин? Да ли сте у својој организацији разговарали о потреби за побољшањем тренутне културне политике?	
<i>(2) Обим</i> – Процењује се широк утицај који није ограничен на унапред дефинисане варијабле. Сматра се да је онолико промена колико има смисла да би се донео користан суд (и изводљиви су за мерење), укључујући варијабле које можда нису биле предвиђене. Имплицитни аспект мерења: Начин закључивања – Користе се индуктивне методе.	
<i>(3)</i> <i>Предмет и ниво промене</i>	Предмет промене: Учесник; Локална омладинска група; НВО; Мрежа пројектних партнера. Подразумевани аспект мерења - Јединице мере: Учесник; организација; мреже.
	Ниво промене: локални. Подразумевани аспект мере - Јединица мере: Јединица локалне самоуправе
<i>(4) Степен раздвајања између интервенције и утицаја</i> – умерен. На пример. а) Јачање интеркултуралне свести учесника ће побољшати њихову мотивацију за упознавање припадника других култура, што ће довести до нових контаката. Нови контакти ће резултирати успостављањем дубљих веза са припадницима других култура широм света. б) Јачање интеркултуралне свести учесника – вршњачки едукатори ће их усмерити да креирају, или се укључе у неки од пројеката у којима ће своје способности применити на друге групе младих. Такође, у неформалним контактима са својим вршњацима, они ће деловати на јачању интеркултуралне свести. ц) Јачање интеркултуралне свести обе групе учесника ће повећати њихову мотивацију да прате актуелне културне политике на локалном нивоу. Као чланови организације, они могу креирати предлоге за унапређење тих политика и покренути одговарајуће иницијативе код локалних доносилаца одлука. Имплицитни аспект мерења - Обим збуњујућих фактора, снага узрочно-последичних тврдњи и разматрање алтернативних објашњења	
<i>(5) Непосредност, брзина и трајност промене</i>	Временски оквир: Дугорочни. Имплицитни аспект мерења: Учесталост мерења - Мерење се врши једном годишње, након једне године од интервенције.
	Трајност: неповратна. Образовне промене су неповратне промене.
<i>(6) Хомогеност бенефиција</i> – Варијабилна давања. Једна врста бенефиција се очекује за групу младих од 18-30 година, који ће бити обучени за вршњачке едукаторе; а други вид бенефиција очекује се за групу младих од 18-25 година који ће се образовати за основни ниво интеркултуралног разумевања и поштовања различитости. Подразумевани аспект мерења: Обим квара - Групе полазника.	

6. Етичка разматрања

6.1. Културал Сенситивити

У Еразмус+, програму који укључује много интеркултуралног рада са младима, културна осетљивост служи као основа за неговање смислених веза и разбијање стереотипа. Ми приступамо и сарађујемо са појединцима из различитих средина кроз објектив. Признајући богатство културног идентитета сваког учесника, ми отварамо пут за сарадњу и окружење са поштовањем.

Културна осетљивост укључује препознавање, уважавање и вредновање различитих култура присутних у међународној групи младих. То није само поље за потврду на листи обавеза, већ стална посвећеност разумевању замршене таписерије веровања, традиција и норми које обликују поглед на свет сваког појединца.

Интеркултуралне интеракције могу бити трансформативне када им се приступи са културолошком осетљивошћу. Не ради се о брисању разлика, већ о изградњи мостова који обухватају различите културе. Овај увод поставља сцену за омладинске раднике да постану амбасадори културолошке осетљивости, негујући атмосферу у којој се сваки учесник осећа чуо, виђен и поштован.

Рад са младима из региона Балкана

Када радите са међународним групама младих људи са Балкана, важно је имати на уму различита културна позадина и осетљивост учесника. Ово укључује свест о:

- **Разлике у стиловима комуникације** : Млади људи из различитих култура могу имати различите стилове комуникације, као што су различити нивои директности или различита тумачења невербалних знакова. Важно је бити стрпљив и са разумевањем и избегавати претпоставке о томе шта неко мисли на основу свог културног порекла.
- **Разлике у верским уверењима** : Балкан је регион са богатом разноврсношћу верских уверења. Важно је поштовати све религије и избегавати давање било каквих дискриминаторних или увредљивих изјава.
- **Разлике у политичким ставовима** : Балкан има сложену политичку историју и млади људи могу имати јака осећања према одређеним политичким питањима. Важно је створити безбедан простор за све учеснике да изразе своје ставове и избегавати укључивање у дебате које би могле изазвати поделе или узнемирити.

Разумевање културних разлика

Културне разлике су нити које ткају тканину различитости. Сваки учесник доноси јединствен скуп обичаја, веровања и пракси, доприносећи живописном мозаику групе

младих. Разумевање ових разлика иде даље од признавања на површинском нивоу – укључује истинску радозналост да се удуби у богатство сваке културе.

Почните тако што ћете схватити да разноликост превазилази очигледне маркере као што су језик или одећа. Обухвата различите стилове комуникације, ставове према времену, приступе конфликту, па чак и перцепцију личног простора. Нагласите омладинским радницима да право разумевање захтева гледање даље од стереотипа и прихватање нијансираних сложености сваког појединца.

Разумевање културних разлика је двосмерна улица. Подстакните учеснике да активно деле елементе своје културе – било кроз традиционалну кухињу, ритуале или приповедање. Ова реципрочна размена не само да обогаћује искуство за појединце, већ и негује осећај заједничког културног разумевања унутар групе.

Омладински радници треба да буду свесни својих предрасуда и претпоставки. Несвесне пристрасности могу утицати на перцепције и интеракције. Признајући ове предрасуде, омладински радници могу активно радити на њиховом превазилажењу, стварајући инклузивније окружење у којем се стереотипи оспоравају, а не јачају.

Изградња културне компетенције и успостављање инклузивног окружења

Културна компетенција је динамичан и сталан процес развоја знања, вештина и ставова за ефикасно кретање и ангажовање са различитим културама. У контексту интеркултуралног рада са младима, изградња културне компетенције је кључни корак ка стварању окружења које подстиче разумевање и сарадњу.

Стратегије за изградњу културне компетенције:

Саморефлексија: Охрабрите омладинске раднике да размисле о сопственој културној позадини, предрасудама и претпоставкама. Ова самосвест чини основу за културну компетенцију.

Образовне иницијативе: Омогућите сесије обуке и радионице које пружају информације о различитим културама, њиховој историји и савременим питањима. Ово укључује истраживање концепта културног релативизма.

Културно урањање: Подстакните директна искуства са различитим културама кроз активности као што су културна размена, програми урањања или ангажовање са различитим заједницама.

Учење језика: Промовишите учење основних фраза или израза на језицима култура заступљених у групи. Језик је моћно средство за културно повезивање.

Уграђивање културолошке компетенције у праксу омладинског рада укључује укључивање културних разматрања у планирање, доношење одлука и интеракције. Ова интеграција осигурава да културна компетенција није засебан ентитет, већ саставни дио укупног приступа. Редовне сесије размишљања могу им помоћи да идентификују области за побољшање и славе успехе у стварању културно компетентног окружења.

Успостављање инклузивног окружења је камен темељац успешног интеркултуралног рада са младима. То укључује стварање простора у коме се сви учесници осећају цењено, поштовано и способни да дају допринос без обзира на њихову културну позадину.

Омладински радници треба да узму у обзир кључне принципе инклузивности:

Правичност: Осигурајте да сви имају једнаке могућности да учествују и имају користи од програма. Препознајте и ријешите све постојеће диспаритете.

Заступање: Циљајте на разноврсну заступљеност у лидерским улогама, процесима доношења одлука и дизајну програма. Ово промовише осећај припадности и заједничког власништва.

Културне прославе: Организујте догађаје и активности које славе различите културе, негујући атмосферу уважавања и међусобног поштовања.

Флексибилно програмирање: Прилагодите структуру програма како би се прилагодили различитим потребама, распоредима и преференцијама. Флексибилност промовише инклузивност и учешће.

Рјешавање културних неспоразума

Културни неспоразуми су неизбежни у различитим срединама, посебно у међународним радним групама. Међутим, начин на који се њима поступа може значајно утицати на укупну динамику групе. Овај одељак пружа смернице за препознавање, решавање и учење из културних неспоразума.

- ***Како препознати културне неспоразуме?***

Активно слушање: охрабрите активно слушање да бисте разумели перспективе и намере других, посебно када дође до неспоразума.

Отворени комуникациони канали: Створите окружење у којем се учесници осећају пријатно да изразе своју забринутост или траже појашњење када приметите неспоразум.

Посматрање: Обучите омладинске раднике да буду пажљиви и препознају невербалне знакове који могу указивати на нелагоду или збуњеност.

- ***Како се обратити културним неспоразумима?***

Посредовање: У случајевима када сукоби настају због културних неспоразума, користите технике посредовања које промовишу разумевање и решавање.

Обука о културолошким компетенцијама: Понудите циљане сесије обуке за решавање специфичних културних нијанси и потенцијалних тачака сукоба.

Фацититиране дискусије: Обезбедите структуриране дискусије у којима учесници могу отворено да поделе своје перспективе и да уче једни од других.

- ***Које превентивне мере омладински радник може да предузме?***

Спровести превентивне мере за смањење појаве културних неспоразума, као што су:

- Јасна комуникација о културним нормама и очекивањима.
- Проактивно образовање о културним разликама.
- Подстицање културе поштовања и отворености унутар групе.

Рјешавање културних неспоразума захтијева комбинацију проактивних мјера, ефикасне комуникације и посвећености континуираном учењу. Овај приступ осигурава да сукоби постану прилике за раст и повећање културног разумевања унутар групе.

Практични савети за омладинске раднике:

- Укључите се у обуку културних компетенција да бисте побољшали разумевање.
- Негујте политику отворених врата, подстичући учеснике да деле аспекте своје културе.
- Искористите активности за разбијање леда које славе културну разноликост и промовишу интеракцију.
- Разумевање културних разлика поставља основу за успешну мултикултуралну заједницу. Омогућава омладинским радницима да воде учеснике изван стереотипа, негујући окружење у којем се различитост не само толерише већ и слави.

6.2. Обраћање контроверзним темама

Бављење контроверзним темама је кључни аспект улоге омладинског радника у програму Еразмус+. То укључује навигацију кроз разговоре који могу изазвати различите, а понекад и супротне перспективе унутар мултикултуралног контекста. Значај ефикасног бављења контроверзним темама лежи у неколико кључних аспеката:

Омладински радници играју кључну улогу у успостављању окружења у којем се сви учесници, без обзира на културно порекло, осећају укључени и цењени. Бављење контроверзним темама захтева стварање сигурног и отвореног простора који подстиче појединце да изразе своје ставове без страха од пресуде. На тај начин, омладински радници доприносе неговању осећаја припадности и међусобног поштовања унутар различите групе.

Контроверзне теме често потичу из културних разлика, историјских контекста или различитих друштвених норми. Када се омладински радници вешто баве овим темама, они олакшавају дубље разумевање различитих перспектива присутних у групи. Ово промовише културну емпатију и проширује поглед на свет учесника, усклађујући се са основним принципима Еразмус+ програма који наглашавају интеркултурално учење и сарадњу.

Бављење контроверзним темама подстиче учеснике да размишљају критички и аналитички. Омладински радници воде учеснике у преиспитивању претпоставки, разматрању вишеструких гледишта и развијању сопствених информисаних мишљења. Ово је у складу са циљем Еразмус+ програма да подстакне активно грађанство и оснажи младе људе да размишљају независно и критички о свету око себе.

Бављење контроверзним темама је прилика да се побољшају вештине комуникације и дијалога међу учесницима. Омладински радници омогућавају конструктивне разговоре, истичући активно слушање, комуникацију са поштовањем и способност артикулисаног

изражавања мишљења. Ове вештине нису вредне само у контексту дискусије о осетљивим темама, већ се могу пренети на различите аспекте личног и професионалног живота учесника.

Поред тога, контроверзне теме могу довести до неслагања или сукоба унутар групе. Омладински радници, ефективним обраћањем на ове теме, доприносе развоју вештина решавања сукоба међу учесницима. Научити да се с поштовањем снађемо у несугласицама је витална животна вештина, а омладински радници играју кључну улогу у вођењу учесника кроз ове процесе.

За омладинске раднике и социјалне раднике, у раду са младима са Балкана, неизбежно је да ће се покренути контроверзне теме. Ове теме могу укључивати:

- *Национализам и етнички идентитет* : Балкански региони имају дугу историју национализма и етничких сукоба. Важно је бити свестан ове историје и бити осетљив на осећања учесника који су можда били лично погођени сукобом, јер чак и у садашњости постоје сукоби мањи или већи како их друштва виде.
- *Наслеђе комунизма и социјализма* : Балкан је био под комунистичком влашћу током већег дела 20. века. Млади људи могу имати различите погледе на овај период историје. Важно је поштовати сва гледишта и избегавати наметање сопствених ставова другима.
- *Улога религије у друштву* : Религија игра значајну улогу у животима многих људи на Балкану. Међутим, постоји и све већи покрет секуларизма. Важно је поштовати сва верска и нерелигиозна уверења.

Постављање основних правила

Постављање основних правила је кључни корак за неговање позитивног и инклузивног окружења. Стварање основних правила је слично цртању плана за конструктиван ангажман. Он успоставља оквир који води учеснике како да комуницирају, осигуравајући осећај реда и предвидљивости. Што је још важније, ова правила доприносе безбедном простору где се учесници осећају безбедно изражавајући своје мисли, што је кључно за решавање осетљивих или контроверзних тема.

Да би основна правила била ефикасна, морају да садрже одређене кључне елементе. Међусобно поштовање је најважније – учесници се морају односити једни према другима с поштовањем, без обзира на културолошке разлике. Активно слушање треба подстицати, неговати културу у којој разумевање претходи одговору. Инклузивност треба да буде експлицитна у правилима, обезбеђујући да се сви гласови чују и вреднују. Поверљивост може бити неопходно правило у дискусијама где је приватност критична.

Разумевање културне динамике у игри је кључно када се осмишљавају основна правила. Различите културе имају различите комуникационе норме, нивое директности и прихватљиве облике изражавања. Основна правила треба да буду флексибилна, омогућавајући прилагођавање на основу специфичне природе сваке сесије или активности.

Процес стварања основних правила треба да буде инклузиван. Учесници треба да активно доприносе формулацији, негујући осећај власништва и заједничке одговорности. Појашњавање сваког правила и фацилитирање групних дискусија осигуравају заједничко разумевање, пружајући прилику учесницима да изразе забринутост или сугестије.

Доследност у примени основних правила је од виталног значаја. Правила треба да се примењују доследно и правично, јачајући осећај одговорности међу учесницима. Прилагодљивост је кључна – будите отворени за поновно разматрање и прилагођавање основних правила по потреби како бисте се прилагодили динамици групе која се развија.

Постављање основних правила је стратешки и намеран процес који поставља основу за позитивну и продуктивну групну динамику. Инкорпорирајући принципе поштовања, активног слушања и инклузивности, омладински радници доприносе стварању окружења усклађеног са етичким стандардима и циљевима Еразмус+ програма.

Управљање емоционалним одговорима

Укључивање у дискусије о контроверзним темама неизбежно изазива емоционалне реакције међу учесницима. Радници са младима треба да схвате значај ефикасног управљања овим емоцијама, стварајући окружење погодно за конструктиван дијалог и интеркултурално разумевање.

Контроверзне теме често изазивају снажне емоционалне реакције укорене у личним уверењима, вредностима и искуствима. Признање емоционалне природе ових дискусија је кључно за стварање безбедног простора са поштовањем.

Омладински радници и фасилитатори у оквиру Еразмус+ програма треба да имају на уму кључне стратегије за управљање емоционалним одговорима:

Обука емоционалне интелигенције :

- Циљ: Опремити учеснике вештинама да препознају и регулишу сопствене емоције и да саосећају са другима.
- Имплементација: Интегрисати радионице фокусиране на емоционалну интелигенцију, наглашавајући самосвест и емпатију као алате за навигацију емоционалним одговорима.

Технике деескалације :

- Циљ: Пружити учесницима ефикасне методе за деескалацију појачаних емоција током дискусија.
- Имплементација: Понудите обуку о техникама деескалације, наглашавајући важност задржавања смирености, активног слушања и проналажења заједничког језика.

Формати структурираних дијалога:

- Циљ: Усмјерите емоционалне одговоре у конструктиван дијалог.

- Имплементација: Користите структуриране формате као што су дискусије за округлим столом, где учесници наизмјенично изражавају своје емоције и перспективе без прекида.

Охрабрујућа рефлексивна:

- Циљ: Подстицати размишљање о емоционалним реакцијама како би се унапредила самосвест.
- Имплементација: Уведите рефлексивне активности у којима учесници могу да бележе или поделе лична размишљања о својим емоционалним реакцијама, подстичући дубље разумевање сопствених перспектива.

Модериране дискусије:

- Циљ: Обезбедити неутралног посредника који ће водити дискусије и обезбедити уравнотежену размену са поштовањем.
- Имплементација: Одредите квалификованог фасилитатора који ће модерирати дискусије, интервенишући када је то потребно да би се одржала конструктивна атмосфера.

Рефлексивни дебрифинг:

- Циљ: Олакшати саопштавање након дискусије како би се обрадили емоционални одговори и научене лекције.
- Имплементација: Одвојите време учесницима да колективно размисле о емоционалним аспектима дискусије, размењујући увиде и стратегије за побољшање емоционалног управљања у будућим разговорима.

Етички стандарди и разматрања у пракси за омладинске раднике

Омладински радници у Еразмус+ програму треба да имају високе етичке стандарде. Бављење контроверзним темама захтева посвећеност правичности, непристрасности и културолошкој осетљивости. Водећи ове дискусије са интегритетом и придржавајући се етичких принципа, омладински радници доприносе укупном успеху и позитивном утицају Еразмус+ иницијатива. Омладински радници могу да створе безбедно и инклузивно окружење за све учеснике и могу им помоћи да развију вештине које су им потребне за кретање кроз различитости и промовисање међукултуралног разумевања.

Када се баве контроверзним темама, за омладинске раднике је важно:

- Да бисте створили безбедно окружење са поштовањем: Учесници треба да се осећају пријатно изражавајући своје ставове без страха од осуде или исмевања.
- Користити неутралан приступ: Фасилитатор не би требало да износи своје мишљење о теми.
- Фокусирајте се на разумевање различитих перспектива: циљ није постизање консензуса, већ помоћ учесницима да разумеју различите перспективе које постоје.

- Коришћење одговарајућих активности: Постоји низ неформалних вежби које се могу користити за решавање контроверзних тема на безбедан и продуктиван начин.
- Када представљате активност, одвојите тренутак да објасните сврху активности и питајте учеснике да ли постоји нешто о чему би желели да избегну дискусију.
- Ако учесник да увредљиву или неосетљиву изјаву, нежно преусмерите разговор и подсетите учеснике на важност поштовања других.
- Ако је учесник видно узнемирен дискусијом, понудите му подршку и дајте му до знања да није сам.
- На крају активности одвојите мало времена да размислите о томе шта су учесници научили и да идентификујете све изазове који су се појавили.

7. Ресурси и референце

- Barbazette J. (2006). Procena potreba za obukom: metode alati i tehnike. Pfeiffer.
- Bennett, MJ (nd). Tolerancija. Dostupno na: www.academia.edu/6673057/Tolerance
- Hardi, KV, i Bobes, T. (ur.). (2016). Kulturološki osetljivi nadzor i obuka: različite perspektive i praktične primene (1. izdanje). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315648064>
- <https://www.sidnei.edu.au/nccc/about-us/vhat-is-cultural-competence.html>
- Joi de Leo (2010): „Образовање за интеркултурално разумевање“, у издању UNESCO-а. Dostupno na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000189051>
- Kaufman, R., & English, F. (1979). Procena potreba: Koncept i primena. Englewood Cliffs, NJ: Образовна tehnologija.
- Livingstone, R. (2014): „Šta znači biti kulturno kompetentan?“, ACECKA. Dostupno na: <https://www.acecka.gov.au/latest-news/blog/vhat-does-it-mean-be-cultural-competent>
- Petersen, DJ, & Alekander, GR (2001). Procena potreba u javnom zdravstvu: Praktični vodič za studente i profesionalce. Njujork, Njujork: Springer.
- Sleezer C. Russ-Eft DF & Gupta K. (2014). Praktični vodič za procenu potreba (3. izdanje). Vilei.
- Soriano, FI (2013). Sprovođenje procene potreba: multidisciplinarni pristup. SAGE Publications.
- Stufflebeam DL (1985). Sprovođenje procene obrazovnih potreba. Kluver-Nijhoff.
- Vindon, S. i Lamo, T. (2013): „Šta je kulturna kompetencija i kako je razviti?, članak dostupan na: <https://ektension.psu.edu/vhat-is-cultural-competence-and-hov-da-razvijam-to>
- Vektori za radionice od Vecteezi
- Vektori povratnih informacija od Vecteezi

- [Vektori učenja od Vecteezi](https://www.vecteezi.com/free-vector/learning)
- [Cafe Vectors bi Vecteezi](https://www.vecteezi.com/free-vector/cafe)
- <https://www.preventconnect.org/2014/12/writing-good-learning-objectives/>
- <https://iste.vcb.unc.edu/activiti/is-iour-goal-smart-3-12/>

8. Закључак

Овај детаљни водич за омладинске раднике фокусира се на виталну улогу коју културна компетенција игра у стварању инклузивног и толерантног друштва. Свеобухватна стратегија изнесена у приручнику наглашава способност омладинских радника да буду актери трансформације за позитивне промене.

Неопходност директног бављења предрасудама и стереотипима је једна важна тачка која се наглашава. Омладински радници могу да разбију штетне стереотипе и створе окружење у коме се цени различитост уместо да шире приче које изазивају поделе учешћем у отвореним дебатама и образовним активностима. Водич ставља снажан нагласак на вршење опсежних процена потреба, признајући да стварање акција које повезују и имају трајни ефекат захтева детаљно разумевање порекла и потреба учесника.

Водич истражује теме грађанског образовања и демократије на делу, надилазећи тренутна решења. Она наглашава улогу младих као активних учесника у одређивању будућности Европе и трансформативну моћ образованих и укључених грађана. Усађивањем осећаја одговорности и грађанске дужности, омладински радници доприносе развоју друштва у коме појединци нису само примаоци већ активни доприносиоци демократском процесу.

Етичка разматрања су интегрисана у целом водичу, са посебним фокусом на културну осетљивост и кретање кроз контроверзне теме. Уважавајући сложен пејзаж различитих перспектива, водич подстиче омладинске раднике да приступе својим улогама са повећаном свешћу о културним нијансама и да се баве потенцијално спорним темама са тактом и емпатијом. Ова етичка сочива осигурава да утицај њихових напора није само позитиван већ и одржив.

Омладински радници који прате стратегије наведене у овом водичу не само да су у стању да остваре утицај, већ постају и архитекти будућности која је инклузивна и мирна. Својом посвећеношћу неговању инклузивности, изазивању предрасуда и усађивању осећаја грађанске одговорности, омладински радници значајно доприносе стварању друштва у коме се јединствено порекло сваког појединца не само признаје већ и слави. На овај начин, водич служи као путоказ за омладинске раднике да се крећу по сложеном пејзажу културне разноликости, на крају ковајући пут ка уједињенијем свету и свету који има више разумевања.

Прилози

Додатни материјали

Идеје за вежбе и радионице

Ако сте омладински радник или Еразмус+ фасилитатор/тренер, ево 10 идеја за вежбе и радионице које можете користити када радите са групама на тему Интеркултуралног разумевања и прихватања различитости. Ове вежбе и радионице су дизајниране да буду флексибилне и прилагодљиве на основу специфичних потреба и контекста учесника. Можете их модификовати тако да одговарају циљевима ваших програма и пројеката и на основу групне динамике и повратних информација које дају учесници.

1. Сајам културне размене

Тип : радионица и изложба

Објективан :

- Омогућити директну интеракцију између учесника из различитих култура.
- Да би се приказала и прославила разноликост сваке културе заступљене у групи.

Трајање : Полудневни или целодневни догађај

Материјали и ресурси:

- Сепаре или столови за сваку културу.
- Материјали за излагање (постери, артефакти, традиционална одећа).
- Културна размена пасоша за учеснике за прикупљање маркица.

Упутства :

- Свака култура поставља штанд да представља своје традиције, обичаје и артефакте.
- Учесници се ротирају кроз кабине, учествујући у разговорима и активностима.
- Обезбедите пасоше за културну размену за учеснике да документују оно што уче.

Исходи учења:

- Повећана свест и уважавање различитих култура.
- Директан ангажман који промовише разумевање и разбија стереотипе.

2. Симулација сукоба културе

Тип: Симулација и игра улога

Објективан:

- Да истражује изазове и могућности у интеркултуралним интеракцијама.
- Развити вештине решавања проблема и комуникације.

Трајање: 90 минута

Материјали и ресурси:

- Описи сценарија који представљају различите културне сценарије.
- Питања за размисљање за размисљање.

Упутства:

1. Доделите учесницима улоге из различитих култура.
2. Представите сценарије који укључују културне сукобе или неспоразуме.
3. Учесници раде заједно на проналажењу решења.

Исходи учења:

- Побољшане вештине решавања проблема у међукултуралним контекстима.
- Дубље разумевање изазова у интеркултуралној комуникацији.

3. Круг културног приповедања

Тип : Радионица и дискусија

Објективан :

- Да подстакне учеснике да поделе личне културне приче.
- Изградити емпатију и разумевање кроз приповедање.

Трајање : 60 минута

Материјали и ресурси:

- Удобан распоред седења у кругу.
- Водећа питања за приповедање.

Упутства :

- Учесници наизменично деле личне приче везане за њихову културу.
- Подстичите активно слушање и постављајте додатна питања.
- Омогућите групну дискусију о заједничким и јединственим аспектима сваке приче.

Исходи учења:

- Побољшано разумевање личних културних искустава.
- Подстицање емпатије и повезаности кроз заједничке наративе.

4 . Радионица за разбијање стереотипа

Тип : Радионица и дискусија

Објективан :

- Да идентификује и изазове стереотипе.
- Да промовише критичко мишљење о унапред створеним схватањима.

Трајање : 90 минута

Материјали и ресурси:

- Флип цхарт или табла.
- Маркер оловке.
- Листа уобичајених стереотипа.

Упутства :

- Започните дискусијом о томе шта су стереотипи и њихов утицај.
- Наведите уобичајене стереотипе на флипчарту.
- Подијелите се у мале групе да бисте дискутовали и оспорили ове стереотипе.

Исходи учења:

- Повећана свест о стереотипима.
- Развој вештина критичког мишљења.

5 . Кување у различитим културама

Тип: Практична радионица

Објективан:

- Подстицати сарадњу кроз заједничку активност.
- Промовисати разумевање различитих кухиња и навика у исхрани.

Трајање: 2 сата

Материјали и ресурси:

- Састојци за разна културна јела.
- Прибор и објекти за кување.

Упутства:

- Поделите учеснике у мале групе.
- Додијелите свакој групи културно јело за припрему.
- Након кувања, групе деле своја јела, разговарајући о културном значају.

Исходи учења:

- Сарадња и тимски рад.
- Уважавање разноликости култура исхране.

6 . Ворлд Цафе: Културне перспективе

Тип : Дискусија и групна активност

Објективан :

- Олакшати структуриране разговоре о културним темама.
- Да створимо отворен простор за дељење перспектива.

Трајање : 90 минута

Материјали и ресурси:

- Столови, столице и папир за вођење белешки.
- Водећа питања за сваку табелу.

Упутства :

- Поставите више столова, сваки са различитим културним темама.
- Учесници се ротирају кроз столове, доприносећи дискусијама.
- Сажмите кључне увиде и размишљања у групном извештају.

Исходи учења:

- Различити погледи на културне теме.
- Побољшане вештине комуникације и дијалога.

7 . Радионица за размену језика

Тип : Интерактивна радионица

Објективан :

- Да промовише учење језика и културну размену.
- Да разбије стереотипе везане за језик.

Трајање : 60 минута

Материјали и ресурси:

- Материјали за учење језика.
- Упутства за разговор у малим групама.

Упутства :

- Учесници се упарују са неким ко говори другачији језик.
- Подстицати размену језика и културне дискусије.
- Ротирајте парове да бисте омогућили учесницима да комуницирају са више језика.

Исходи учења:

- Учење језика и уважавање.
- Рушење стереотипа везаних за језик.

8 . Изградња заједнице кроз уметност

Тип : Креативна радионица

Објективан :

- Да изразим културни идентитет кроз уметност.
- Да створимо заједничко уметничко дело које представља разноликост.

Трајање : 2 сата

Материјали и ресурси:

- Уметнички прибор (платно, боје, четке, итд.).
- Идеја о заједничком уметничком пројекту.

Упутства :

- Разговарајте о концепту културног идентитета.
- Учесници стварају појединачна уметничка дела која одражавају њихов културни идентитет.
- Комбинујте појединачне делове у заједнички мурал или изложбу.

Исходи учења:

- Исказивање културног идентитета кроз уметност.
- Тимски рад и сарадња у стварању јединственог дела.

9 . Међукултуралне игре за изградњу тима

Тип : Игре на отвореном или у затвореном

Објективан :

- Да побољшамо тимски рад и сарадњу.
- Да разбије културне баријере кроз забавне активности.

Трајање : варира (више кратких активности)

Материјали и ресурси:

- Упутства за игру за изградњу тима.
- Простор за физичке активности.

Упутства :

- Организујте серију игара за изградњу тима које захтевају сарадњу.
- Помешајте тимове да бисте подстакли интеракцију између учесника из различитих култура.
- Саопштите након сваке активности како бисте разговарали о наученим лекцијама.

Исходи учења:

- Побољшан тимски рад и комуникацијске вештине.
- Рушење културних баријера кроз заједничка искуства.

10 . Радионица о глобалном грађанству

Тип : Радионица и дискусија

Објективан :

- Да истражи концепт глобалног грађанства.
- Неговати осећај заједничке одговорности за разнолик свет.

Трајање : 90 минута

Материјали и ресурси:

- Флип цхарт или табла.
- Маркери.
- Водећа питања о глобалном грађанству.

Упутства:

- Дефинишите и разговарајте о концепту глобалног грађанства.
- Укључите учеснике у дијалог о њиховој улози глобалних грађана.
- Подстицати размишљање о међусобној повезаности различитих култура.

Исходи учења:

- Повећана свест о глобалном грађанству.
- Разумевање колективне одговорности за разноврсно и међусобно повезано